

O SEKTORSKIH SOCIALNIH SHEMAH V KMETIJSTVU
EVROPSKI PROJEKT VS/2013/0407

**MOŽNE REŠITVE ZA PRIPRAVO UČINKOVITIH
SEKTORSKIH SOCIALNO ZAVAROVALNIH SHEM
V KMETIJSTVU S POMOČJO USKLAJENIH
UKREPOV SOCIALNIH PARTNERJEV**

TRANSNACIONALNA BROŠURA

TRANSNACIONALNA BROŠURA

Možne rešitve za pripravo učinkovitih
sektorskih socialnozavarovalnih shem
v kmetijstvu s pomočjo usklajenih
ukrepov socialnih partnerjev

Sofija
Oktober 2014

Vsebina

UVOD	4
1. K temi	5
2. Socialno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev v devetih evropskih državah, kjer obstajajo dodatne sektorske zavarovalne sheme	15
2.1. Avstrija	16
2.2. Finska	18
2.3. Francija	20
2.4. Nemčija	22
2.5. Grčija	24
2.6. Poljska	25
2.7. Španija	27
2.8. Belgija	28
2.9. Italija	30
3. Iz sklepov: od splošnega k priporočilom	34
4. Priloge -	
Akcijski načrti, ki so jih pripravili partnerji	44
Bolgarija	44
Češka	47
Nemčija	49
Italija	50
Makedonija	51
Slovenija	53
Vliri	54

Ta brošura prinaša sintetizirane in analizirane informacije o socialno zavarovalnih sistemih s poudarkom na dobrih praksah na področju dodatnih/posebnih shem socialnega zavarovanja v kmetijstvu. Njen namen je vzpodbuditi socialne partnerje v sektorju k dialogu in proaktivnim dejanjem za reševanje problemov zaposlenih v kmetijstvu v času krize, strukturnih sprememb in finančne negotovosti ter angažiranje socialnih partnerjev v oblikovanju socialne realnosti.

Ta brošura je rezultat kolektivnega dela partnerjev in strokovnjakov ter dobro izhodišče za vodenje socialnega dialoga v sektorju in za diskusije o izboljšanju socialne varnosti zaposlenih v kmetijstvu.

Za izdajo:

Hristina Mitreva
Thomas Hentschel
Svetla Vasileva
Valentina Vasiljonova

Oblikovanje in tisk:

Ipi advertising

Vsebina te publikacije je odgovornost njenih avtorjev in ne odraža stališča Evropske komisije, ki ne nosi nikakršne odgovornosti za uporabo pridobljenih informacij.

Ta projekt poteka s finančno podporo EU, Evropske komisije,
Generalne direkcije za zaposlovanje, socialna vprašanja in integracijo.

To publikacijo najdete na internetnem naslovu: www.kzi-sindikat.si, www.fnsz.org

UVOD

Nadnacionalna brošura je izdelana v okviru evropskega projekta Spodbujanje socialnega dialoga v kmetijskem sektorju v novih državah-članicah za razvoj sektorskih socialnizavarovalnih shem kot instrumenta za boj z negotovimi delovnimi mesti, revščino in socialnim izključevanjem zaposlenih v kmetijstvu, ki ga je eno leto izvajalo Partnerstvo s finančno podporo Evropske unije. Brošura je nadgradnja opravljene raziskave stanja socialnega zavarovanja v kmetijstvu v 9 državah-partnericah projekta, odraz izkušenj in dobrih praks, ki so jih partnerice izmenjale med seboj na regijskih delovnih srečanjih v okviru projektne cikle, prikazuje rezultate opravljenih diskusij in velikih naporov partneric pri predlaganju usklajenih ukrepov za izboljšanje stanja v socialnem zavarovanju zaposlenih v kmetijstvu v Evropi. Dobri primeri koristnih praks, ki so predstavljeni v tukaj, so sodelujoči na regijskih delovnih srečanjih natančno predstavili in so predstavljali izhodišče za pripravo Nacionalnih akcijskih načrtov, ki jih povzemamo na koncu brošure.

Namen te brošure je predstaviti informacije o dobrih praksah na področju dodatnih/posebnih sektorskih shem socialnega zavarovanja, ki bi spodbujale socialne partnerje v sektorju k proaktivnemu pristopu in dialogu o reševanju problemov v kmetijstvu zlasti v času krize, strukturnih sprememb in finančne negotovosti. V tem procesu morata biti položaj in pomen socialnega dialoga predstavljena na dveh nivojih: na državnem in evropskem, socialni dialog pa mora vzpodbuditi aktivno sodelovanje in angažiranost socialnih partnerjev pri oblikovanju socialne stvarnosti.

Poznavanje izkušenj devetih držav, v katerih obstajajo posebne sektorske sheme za zaposlene v kmetijstvu, je lahko zelo dobra in koristna osnova za sprejemanje socialno odgovornih odločitev in generiranje normativnih pobud vsaj na državnem nivoju, še zlasti v novih državah-članicah in državah-kandidatkah, ki so sodelovale v projektu, je pa tudi dobro izhodišče za pripravo skupnega dokumenta partnerjev za izboljšanje dostopa in obsega socialnega zavarovanja v tem tako pomembnem sektorju z usmerjanjem moči v izgradnjo ustreznih socialnizavarovalnih konstrukcij, utemeljenih na sodelovanju vseh ključnih partnerjev – socialnih partnerjev in države.

Ta brošura bo skupaj z analitično študijo, ki prikazuje stanje, probleme in možne rešitve za izboljšanje socialne varnosti zaposlenih v kmetijstvu, široko predstavljena v javnosti in pred evropskimi institucijami, ki se ukvarjajo z obravnavanimi vprašanji in aktivno vlogo v odločanju in sodelujejo v procesu evropskega sektorskega socialnega dialoga.

Zahvaljujemo se za požrtvovalnost vseh partneric, strokovnjakov in sodelujočih, ki so sodelovali v diskusijah in prispevali potrebne informacije, lastne prispevke in predloge za pripravo obeh gradiv: brošure in analitične študije.

1. K TEMI

Socialna varnost in socialni dialog v kmetijstvu. Vloga socialnega dialoga v sistemu socialne varnosti.

Danes so v Evropi socialni dialog in gospodarski odnosi edini instrumenti za razvoj evropskega socialnega modela v sodobni demokraciji. In ravno to so mehanizmi za uravnoteženje in sinergijo konkurenčnosti, trgovskega okolja, ekonomskih rezultatov in socialne zaščite, varnosti in pravičnosti v času gospodarske krize, negativnih demografskih tendenc in globalnega gospodarstva. Socialni dialog je neločljiv del dosežkov pravičnosti Skupnosti. Evropski socialni dialog na vseh nivojih in v vseh oblikah je pomemben instrument za uravnoteženje ekonomskih uspehov in socialnega projekta (Maastrichtski sporazum) in se sprejema kot nov način upravljanja na evropskem nivoju in aktivnega vključevanja/sodelovanja socialnih partnerjev v procesu odločanja in upravljanja.

Socialna varnost je eno izmed glavnih vprašanj v diskusijah socialnih partnerjev, ki imajo jasno definirane prioritete, in sicer pravice sezonskih delavcev, posledice prestrukturiranja sektorja v zadnjih 20 letih, svobodno gibanje delavcev, dostopnost in zagotavljanje boljših pogojev dela in socialne varnosti.

Zagotovljena socialna varnost je ključnega pomena za uspešen razvoj vsake družbe.

Evropske države imajo različne sisteme socialne varnosti, pogojene zgodovinsko, demografsko, z življenjskim standardom, različnimi socialno-ekonomskimi in institucionalnimi odločbami... Dejstvo je, da enotni trg in različne pogodbe zahtevajo in določajo potrebo po višjem nivoju koordinacije socialnih vprašanj v Evropski uniji.

Pomemben je tudi zgodovinski pregled

Sistemi socialnega zavarovanja, vključno s pokojninskim zavarovanjem, zavarovanjem za primer brezposelnosti in poškodbe na delu ter zdravstvenim zavarovanjem, so nastali kot posledica velikih socialnih sprememb konec 18. stol. S hitro industrializacijo se je pojavil delavski razred, ki se je organiziral in izboril veliko socialnih pravic. Toda ti procesi so potekali predvsem v mestih, na podeželju se je ohranjal stari fevdalni sistem. Nazadnjaška zveza med plemstvom, kmeti in konzervativnimi reakcionarnimi silami (pa ne samo konzervativnimi) je dolgo časa zaustavljala poenotenje položaja zaposlenih v industriji in kmetijstvu. Na ta način lastniki zemlje, predvsem veleposestniki plemiškega porekla, že stoletja ohranjajo svoje privilegije.

Pomemben vidik tega razvoja je odklanjanje vladajočih, da vključijo zaposlene v procese odločanja v podjetjih. To pomanjkanje demokracije je moč opaziti tudi v čisto gospodarskem aspektu. Še danes v veliko regijah zaposleni v kmetijstvu ne morejo sodelovati v razdelitvi pridobljenega skupnega bogastva. Izenačitev življenjskih in delavnih pogojev v kmetijstvu s splošnimi gospodarskimi standardi je postopek, ki je bil izpeljan le v redkih evropskih regijah.

Še danes se na vseh političnih nivojih odkrito govori o **revščini** na podeželju, napoveduje se celo poslabšanje situacije. Pogosto je revščina v kmetijstvu posledica revščine na določenem kmetijskem območju.

V okviru tega evropskega projekta je bila naša naloga opisati in oceniti zgodovino socialnih procesov v evropskem kmetijstvu. (Tak opis bi zahteval veliko časa in napora in bi bil lahko predmet prihodnjih nalog.) Hkrati pa ne moremo izvzeti in poudariti pomena socialnega dialoga v sistemu socialnega zavarovanja brez upoštevanja in poznavanja splošnega zgodovinskega razvoja in odnosa kmetijstva do razvoja družbe.

Čeprav se nam ne zdi zadovoljivo začeti z ustanovitvijo Evropskega gospodarskega prostora, bomo na kratko pregledali razvoj Evropske unije in pomen socialnega zavarovanja v kontekstu socialnega dialoga. Tam, kjer je možno in potrebno, bomo poudarili posebnosti položaja v kmetijstvu. Moramo pa poudariti, da tej temi nismo namenili veliko časa.

Zato je ta opis bolj površen in je še veliko prostora za dodatne diskusije.

Postopka združevanja Evrope ne moremo razumeti brez upoštevanja razvoja povojne Evrope. Leta 1945, ko je cela Evropa pokopana pod razvalinami in pogorišči, zahtevajo široki politični krogi, ki so segali celo do konzervativnega tabora, demokratizacijo družbe in pretrganje zvez med državo in velikimi premogovniškimi, jeklarskimi in kemijskimi koncerni.

Torej...

1952 – Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ)

Po spravi med večnima sovražnicama, Francijo in Nemčijo, so bistroumni Evropejci menili, da je čas in priložnost za združitev Evrope. Pomemben korak v to smer je bil podpis Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (ESPJ) v Parizu, dne 18. 4. 1951. Pogodba je začela veljati 23. 7. 1952.

1958 – Ustanovitev Evropske gospodarske skupnosti (EGS)

V opisanih prizadevanjih po demokratizaciji gospodarstva so premoč kmalu dobile konzervativne sile in tako se proces združevanja Evrope ni nadaljeval v smeri socialnega razvoja in demokracije, ampak je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost (EGS) za zbliževanje v gospodarstvu. S podpisom **Rimske pogodbe** dne 25.3.1957, ki je začela veljati 1.1.1958, je bila ustanovljena EGS med 6 državami: Belgija, Zvezna republika Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska.

V naslednjih letih je EGS s sprejemanjem predpisov o premogovništvu, jeklarstvu in kmetijski politiki odločilno vplivala na pogoje življenja in dela zaposlenih v teh sektorjih. Zaradi še vedno močnega spomina na vojno in hitrega gospodarskega razvoja v zahodnoevropskih državah je veliko članov sindikatov podpiralo združevanje Evrope. Toda zaradi hladne vojne se je sindikalno gibanje razdelilo na 2 tabora: Svetovna sindikalna konfederacija, usmerjena v komunizem, in Mednarodna konfederacija svobodnih sindikatov (ustanovljena leta 1948), usmerjena predvsem v socialdemokratske in kristjanske vrednote.

Kot rezultat teh procesov so v pogodbo za **ESPJ** vključene široke pravice delavcev. Vrhovni organ ESPJ je ustanovil **Posvetovalni odbor**, v katerem zasedajo zaposleni, proizvajalci in potrošniki tretjino mest, vrhovni organ pa mora redno informirati Posvetovalni odbor o splošnih smernicah svojega dela.

Toda s tem niso bile izpolnjene zahteve sindikatov po ustanovitvi organa, v katerem bi bil **delavci** in **delodajalci** zastopani po načelu paritete in ki bi imel pravico obravnavati vsa

vprašanja, povezana s socialno politiko¹. Pa vendar so pravice sodelovanja v odločanju in oblikovanju politik, pridobljene v pogodbi za ESPJ, dober primer za sindikate v nadaljnjem razvoju evropske integracije. S tem je povezana tudi ustanovitev evropske mreže sindikatov in predstavnikov političnih strank. V času predsedovanja Jeana Monneta se je 13. 10. 1955 jedro te mreže združilo v Akcijski odbor za Združene države Evrope, čigar cilj je bil povezovanje tudi drugih delov Evrope, izven ESPJ.

Vpliv in vloga sindikatov pri ustanavljanju EGS sta močno polarizirali mnenja v znanstvenih in političnih debatah. Nekateri so zagovarjali tezo, da se sindikati vedejo preveč defenzivno, drugi pa so želeli ob združevanju kontinenta ustanoviti sindikalno protitež v Evropi.

Zares so nacionalne sindikalne konfederacije aktivno sodelovale v sestavljanju Rimske pogodbe od julija 1956 do marca 1957 na gradu Val Duchesse.

Toda vlade držav-članic niso upoštevale zahtev sindikatov in jih niso vključile v samo pripravo pogodbe. Samo **Ekonomski in socialni komite** (ESK) je bil na pobudo belgijske vlade vključen v zadnjo fazo pogajanj. Pooblastila ESK-ja pa so ostala daleč od pričakovanj in zahtev sindikatov. Antoine Krier, predsednik CGT, je ugotovil naslednje:

- ✓ v pogodbi se socialni problemi ne obravnavajo, ampak ignorirajo;
- ✓ v pogodbi ni člena, ki bi zagotavljal socialno usklajevanje;
- ✓ ne predvideva se reorganizacija gospodarstva, ki bi zagotovila boljše življenjske in delovne pogoje;
- ✓ ESK nima pravice do lastne pobude in pri problemih ne more biti vključena v paritetne komisije za iskanje rešitev;
- ✓ manjka primerno zastopanje sindikatov v Evropskem socialnem skladu in Investicijski banki;
- ✓ manjka Evropska agencija za zaposlovanje, vodena po načelu paritete, ki bi se ukvarjala tudi z zaščito mlade delovne sile².

Kljub razočaranju nad slabim vključevanjem sindikatov pa je potrebno omeniti dejstvo, da večina zgodovinarjev pripisuje sindikatom pomembno vlogo pri pripravi in podpisu Rimske pogodbe, predvsem preko izvajanja svojih dejavnosti v matičnih državah. Po podpisu pogodbe je veliko sindikatov potrdilo, da bodo še naprej sodelovali v graditvi združene Evrope. Logično nadaljevanje te situacije je bila ustanovitev evropskega sindikalnega sekretariata januarja 1958.

V Rimski pogodbi je kmetijstvo vključeno v skupni trg, postavljena je osnova za skupno kmetijsko politiko, v 39. členu pa so določeni cilji skupne kmetijske politike, in sicer: »*povečati kmetijsko produktivnost s pospeševanjem tehničnega napredka in zagotavljanjem racionalnega razvoja kmetijske proizvodnje ter z optimalno uporabo proizvodnih dejavnikov, zlasti delovne sile. S tem bo zagotovljena primerna življenjska raven kmetijske skupnosti, zlasti s povečanjem individualnega zaslužka oseb, ki se ukvarjajo s kmetijstvom.*«

¹ Fattman, Rainer: Für ein soziales Europa, Der Agrar-, Lebensmittel und Tourismusbereich in der europäischen Gewerkschaftspolitik seit der Gründung der europäischen Wirtschaftsgemeinschaft. Münster, 2013, str. 44.

² glej: Fattmann, str. 61.

Julija 1958 je v Stresi ob jezeru Maggiore v sodelovanju s socialnimi partnerji potekala kmetijska konferenca, da bi deloma konkretizirali nasprotujoče si cilje Rimske pogodbe. Pomemben rezultat te konference je sprejeta resolucija, v kateri piše, da: »je kmetijstvo neločljiv del gospodarstva in pomemben dejavnik v socialnem življenju. (...) Strukturna politika mora zagotoviti izenačevanje dohodkov zaposlenih v kmetijstvu z ostalimi gospodarskimi panogami. Poklicna prekvalifikacija oseb, ki so izgubili delo v kmetijstvu, in pospešena industrializacija podeželja bosta postopoma omogočila razrešitev problemov na tistih mejnih področjih, ki ne morejo biti rentabilni z ekonomskega vidika³. «

1963⁴ – Paritetni posvetovalni odbori za socialne probleme zaposlenih v kmetijstvu

Ke je leta 1962 postale veljavna skupna organizacija trga, je Komisija imenovala prve posvetovalne odbore za najpomembnejše kmetijske proizvode. Odobri pomagajo Komisiji, še posebej prisotjna direkcija za kmetijstvo, pri tehnični pripravi in izvajanju skupne kmetijske politike in s tem povezanimi dohodki zaposlenih. Na ta način je Komisija uresničila željo poklicnih organizacij, med katerimi so tudi kmetijskih sindikatov, da se pri določanju in izvajanju skupne kmetijske politike upošteva in vključi njihov mnenje. Najprej je bilo ustanovljenih 5 posvetovalnih odborov za žito, svinjino, jajca in perutnino, sadnje in zelenjavo ter za vino, sledili pa so še drugi⁵.

Prvi sporazum v okviru Paritetnega posvetovalnega odbora za socialne probleme zaposlenih v kmetijstvu je bil sklenjen 6. 7. 1968 in ureja usklajevanje delovnega časa v kmetijstvu. 3 leta kasneje je podoben dogovor dosežen tudi za živinorejo. Čeprav ti sporazumi niso obvezujoči, je tedanji predsednik nemškega sindikata zaposlenih v vrtnarstvu, kmetijstvu in gozdarstvu (GGLF) in predsednik Evropske svobodne alianse leta 1973 konstatiral, da na državnem nivoju ni bil sklenjen niti en sporazum, ki ne bi upošteval zahtev evropskih sporazumov.

1974⁶ – V ospredje stopajo zahteve po splošnoveljavni evropski »socialni osnovi« oz. ustrezni zagotovitvi osnovnih socialnih pravic

Leta 1985 je predsednik Komisije Jacques Delors povabil na pogovor predstavnike najpomembnejših sindikatov. S tem je postavljena osnova za utrjevanje socialnega dialoga.

1987⁷ – S sprejemom **Enotnega evropskega akta** (EEA) leta 1985 je socialnemu dialogu določena nova vloga. S potrditvijo ideje o ustanovitvi Evropske unije je proces integracije dobil nov zagon. Med cilji je tudi vzpostavitev skupnega evropskega trga do 31.12.1992, pri čemer mora odločitve o skupnem trgu potrditi večina. Povečuje se število področij, dodajajo se raziskovalne dejavnosti in tehnologije, ekologija in socialna politika. Ekonomsko in socialno enotnost bi dosegli s pomočjo novega koncepta o izkoriščanju

³ Schmalz, Hellmut: Agrarpolitik ohne Scheuklappen. Köln, 1973, str. 98.

⁴ ODLOČBA KOMISIJE Z DNE 17. 5. 1963 o vključevanju paritetnih posvetovalnih odborov za socialne probleme zaposlenih v kmetijstvu (63/326/EGS) – Uradni list 1534/63 z dne 29. 5. 1963.

⁵ Fattman, str. 120.

⁶ ODLOČBA KOMISIJE Z DNE 25. 7. 1974 o vključevanju paritetnih posvetovalnih odborov za socialne probleme zaposlenih v kmetijstvu (74/442/EGS) – Uradni list L 243.

⁷ ODLOČBA KOMISIJE Z DNE 31. 7. 1987 o spremembi odločbe 74/442/EGS o vključevanju paritetnih posvetovalnih odborov za socialne probleme zaposlenih v kmetijstvu (87/445/EGS).

strukturnih skladov in instrumentov financiranja ES.

Ker pa imajo vlade posameznih država na razpolago številne možnosti za uporabo veta, so ti cilji in pobude zelo zvoedeneli. Toda kljub temu z Enotnim evropskim aktom socialna politika v EU spet pridobiva večji pomen.

»Konvencija je politični instrument, v katerem so zapisane moralne obveznosti in ki mora zagotoviti določene socialne pravice v državah-članicah. Te pravice se nanašajo predvsem na trg dela, poklicno izobraževanje, socialno varnost, enake možnosti, varnost in zdravje na delovnem mestu. Poleg tega je Komisija posebej pozvana, da podaja svoje predloge, preko katerih bi vsebina konvencije postala pravni predpis. Na podlagi konvencije so bili izvedeni številni akcijski programi in konkretni pravni predpisi⁸. «

Socialni sporazum se razlikuje od veljavnih določb pogodbe v naslednjih točkah:

- ✓ povečanje pooblastil Skupnosti glede socialne politike in minimalnih socialnih zahtev;
- ✓ olajševanje procesa odločanja – socialni sporazum predvideva, da odločitve sprejema Svet EU s kvalificirano večino namesto soglasno;
- ✓ razvoj socialnega dialoga, ki ga je v 80. letih prejšnjega stoletja vzpodbujala Komisija, in njegova transformacija v institucionalni sporazum kot popolnoma nov politični sistem ES/EU, pri čemer lahko rezultati evropskih kolektivnih pogajanj sindikalnih konfederacij preidejo v pravo Skupnosti.

Leta 1992 je bilo z **Maastrichtskim sporazumom** sindikatom prvič omogočeno, da vadijo neodvisna kolektivna pogajanja na evropskem nivoju in da sklepajo pravnoobvezujoče sporazume, ki bi lahko (tako kot širitev nacionalnih kolektivnih pogodb) postali del prava Skupnosti. To je pripeljalo do intenziviranja sodelovanja med ključnimi akterji v državah-članicah tako s strani zaposlenih kot s strani delodajalcev oz. njihovih evropskih organizacij, Evropske konfederacije sindikatov (ETUC), Business Europe (bivša UNICE) in CEEP (za podjetja z javno udeležbo)⁹. Te odločbe (137. in 138. člen) so še vedno veljavne brez sprememb, v Pogodbi o delovanju Evropske unije pa so vključene v 154. in 155. členu.

Kljub tem širokim možnostim pa je med letoma 1993 in 1999 mogoče opaziti manjšo politično aktivnost na podlagi socialnih sporazumov. V tem času so bile pripravljene le 4 direktive.

1989 – Meje se odpirajo. Z odpiranjem evropskih mej se je spet spremenilo ravnotežje med gospodarsko in socialno politiko. Glavna prioriteta Evropske unije je bila, da čimprej stopi in osvoji nove vzhodnoevropske trge. To je pripeljalo do pravih pretresov na socialnem področju v državah v osrednji in vzhodni Evropi. Podjetja iz EU so brezobzirno kupovala firme v državah-kandidatkah, in to ne da bi jih sanirala, ampak so odstranjevala konkurenco. Nastajajo in reorganizirajo se proizvodne in distribucijske strukture, v kmetijstvu pa se je to najbolj odrazilo v predelovalnih dejavnostih (rafinerije sladkorja, mlekarne...). Državna podjetja so razprodali, kooperacije razpustili, zemljo pa prodali ali vrnili prejšnjim lastnikom. Zaradi tega je veliko ljudi izgubilo delo, kar se je odrazilo najslabše na

⁸ http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/social_charter_de.htm

⁹ <http://de.wikipedia.org/wiki/Sozialprotokoll>

podeželju, kjer ni bilo alternativnih zaposlitev. Veliko ljudi je izkoristilo možnosti, ki so jih ponujali odprti evropski trgi, in se kot sezonski kmetijski delavci preselilo v zahodno Evropo. Za delodajalce je bila to izredno privlačna priložnost, saj je bila (in je še vedno) razlika v plačilu delovne sile z vzhoda in zahoda ogromna. Zaradi določb o socialnem zavarovanju, ki so jih sprejeli pod vplivom delodajalskih organizacij, delodajalcem ni potrebno plačevati precejšen del socialnozavarovalnih prispevkov.

Zaščita interesov zaposlenih v državah-kandidatkah ni bila organizirana na učinkovit način. Stari sindikati so bili pogosto politično diskreditirani in so se morali preoblikovati. Pojavili so se tudi novi sindikati, ustanovljale in organizirale pa so se tudi delodajalske organizacije v zasebnem sektorju – proces, ki ponekod še danes ni končan. V takih okoliščinah v državah-kandidatkah je bil socialni dialog otežen. Pomoč tudi danes ponujajo Evropska komisija, sindikati in delodajalske organizacije z Zahoda pa tudi posamezne države-članice in fundacije. Propagandira se tristransko sodelovanje, izvajajo se številni dogodki, seminarji, konference. Toda v tem tristranskem sodelovanju vlade ohranjajo svoje stare strukture in ne dovoljujejo razvoj odprtih struktur, v katerih bi imeli svoje mesto tudi socialni partnerji. Zaradi šibkosti socialnih partnerjev še vedno obstaja veliko nerešenih problemov v socialnem dialogu. V državah-kandidatkah pogosto nacionalne konfederacije prevzemajo zastopanje interesov v tristranskih organih, na tak način pa so specifični problemi v kmetijstvu samo posredno predstavljeni. Zaradi proračunskih problemov v teh državah so socialnozavarovalni sistemi, ki jih upravljajo države, pred propadom, ki se mu je mogoče izogniti samo z drastičnim zmanjšanjem ponujanih storitev. O približevanju zahodnim standardom pa ne moremo niti misliti.

1998¹⁰ – Obstoječe paritetne odbore zamenjajo odbori za sektorski dialog. Odbor za sektorski dialog v kmetijstvu je uskladi obvezujoče instrumente in priporočila s socialnimi partnerji in Komisiji in evropskim institucijam predlagal ukrepe za izboljšanje socialnega položaja zaposlenih v kmetijstvu. Odbor za sektorski dialog v kmetijstvu zastopa in ščiti interese več kot 7 milijonov zaposlenih v evropskem kmetijstvu.

Osnovni/ključni akterji v tem procesu so Evropska federacija sindikatov v prehranbenem, kmetijskem in turističnem sektorju (EFFAT) in Skupina delodajalcev v Odboru kmetijskih organizacij v Evropi (COPA-GEOPA). *(EFFAT združuje sektorske sindikalne organizacije iz vseh 28 držav-članic in organizacije iz drugih evropskih držav. COPA-GEOPA je delodajalska organizacija, ki jo je priznala EK in vključuje nacionalne delodajalske organizacije v kmetijstvu, ki vodijo pogajanja o tarifah in socialnih vprašanjih na državnem nivoju.)*

Na sejah Odbora sodeluje okoli 25 članov, ki zastopajo sindikate in delodajalce v kmetijstvu. Seje se skličejo štirikrat letno, na zadnji letni seji meseca decembra pa se potrdijo letne prioritete za diskusije. Delovne skupine preučujejo teme s področja zaposlovanja, usposabljanja in izobraževanja, delovnih pogojev, delovnih mest in preglednosti trga dela v sektorju ipd.

V obdobju od 1978 do 2011 je Odbor za sektorski dialog v kmetijstvu dosegel izjemne

10 ODLOČBA KOMISIJE Z DNE 20. 5. 1998 o vključevanju odborov za socialne probleme zaposlenih v kmetijstvu za spodbujanje dialoga med socialnimi partnerji na evropskem nivoju (Uradni list, št. K(1998) 2334) (98/500/EO)).

rezultate, med katerimi so:

- ✓ leta 1968 socialni partnerji v sektorju podprejo uvedbo 45-urnega delovnega tedna v kmetijstvu v Evropi;
- ✓ leta 1978 socialni partnerji v sektorju podprejo uvedbo 40-urnega delovnega tedna v kmetijstvu in vrtnarstvu;
- ✓ leta 1979 socialni partnerji v sektorju podprejo delovnik, plačilo nadur, dopist in delo ponoči v živinoreji;
- ✓ leta 1981 se sprejme mnenje o preprečevanju nesreč na delu v kmetijstvu, odstranjevanju tehničnih napak in varnem upravljanju traktorjev in težkih strojev;
- ✓ leta 1982 se sprejme splošno mnenje o zahtevah po varnosti pri delu pri graditvi kmetijskih objektov;
- ✓ leta 1997 je sprejet okvirni sporazum za izboljšanje stanja zaposlenih/delovne sile v državah-članicah;
- ✓ leta 2000 je objavljena Bela knjiga o varnih zaposlitvah s pomočjo izobraževanja in usposabljanja v evropskem kmetijstvu;
- ✓ leta 2001 je objavljen priročnik/priporočila za varno delo s sredstvi za zaščito rastlin;
- ✓ leta 2002 je objavljen priročnik za varno delo v gozdarstvu;
- ✓ leta 2004 je sprejet okvirni sporazum za zmanjševanje tveganja kostno-mišičnih bolezni pri delu v kmetijstvu;
- ✓ leta 2007 je sprejeta resolucija o verifikaciji usposabljanja (znanja in kompetence) v kmetijstvu (AGRIPASS).

2014 – Stanje danes

Sistem socialne varnosti v Evropi je raznolik, kar je posledica različnih zgodovinskih, socialnih, ekonomskih in kulturnih razvojnih procesov v posameznih državah.

Evropska unija je predvsem gospodarska zveza. Po splošno sprejeti ideologiji je to, kar je dobro za gospodarstvo, dobro tudi za ljudi in povečuje blaginjo in socialno enotnost. Razvoj v številnih evropskih državah je pokazal, da je ta politična ideologija popolnoma napačna. Veliko evroskeptikov in njihovih volilcev meni, da v procesu združevanja Evrope izgubljajo. Kritika državnih vlad je pogosto primešana s kritiko Evrope in na koncu politiki ne morejo izgraditi socialno uravnovežen in trajen ekonomski model.

Sistem socialne varnosti sestavljajo številni posamezni zakoni in ukrepi, zato mu je težko določiti meje, ki so odvisne od gledne točke opazovalca. Najpomembnejša gledna točka za sindikate je delavčeva. Spodaj so predstavljena najpomembnejša področja socialne varnosti po sodobnem mnenju (kmetijskih) sindikatov, smernica razvoja in ukrepi v okviru socialnega dialoga.

Zdravje in varnost na delovnem mestu. Zdravi in varni delovni pogoji so osnovna tema sindikatov, saj je neposredno povezana s proizvodnim postopkom. To je področje, ki je so jo socialni partnerji v Evropski uniji najbolj uredili. Na evropskem nivoju obstajajo številni tehnični predpisi, mnenje socialnih partnerjev se upošteva pri aktualnih zadevah. Socialni partnerji so iniciatorji naslednjih sporazumov:

2004 – Sporazum o preprečevanju bolezni gibal. Sklenjen je bil Evropski sporazum o

zmanjševanju tveganja za nastanek bolezni dvigal pri zaposlenih v kmetijstvu, kar je spodbudilo številne nacionalne iniciative za izboljšanje zdravja in varnosti na delovnem mestu v kmetijstvu.

2011 – Zdravje in varnost pri delu s kmetijskimi stroji, resolucija o varnosti traktorjev.

Na področju zdravja in varnosti na delovnem mestu še zmeraj obstaja veliko problemov, ki jih je potrebno rešiti in ki so deloma tema socialnega dialoga, npr. maksimalna količina pakiranja – 25 kg, kamere za vzvratno vožnjo pri velikih tovornih strojih, zaposleni, ki delajo sami...

Zavarovanje za primer brezposelnosti in politika zaposlovanja. Po letu 1992 je Evropska komisija ustvarila odprto metodo koordinacije v politiki zaposlovanja, po kateri države-članice predstavljajo poročila in lokalne akcijske programe, ki jih ocenjuje Komisija. Tako Komisija pridobi splošno predstavo in določi smernice za vsako državo. Koordinacija nacionalne politike zaposlovanja **ni obvezna**, Komisija ne more določati sankcij, zato ne bo mogoče doseči socialne konvergence¹¹. Komisija računa na prostovoljno sodelovanje držav-članic. Napori za usklajevanje namerno manjkajo. Socialna politika in politika zaposlovanja sta med redkimi političnimi področji, ki so ostali posebna pravica držav-članic. V 129- členu Pogodbe o EU so določena naslednja možna dejanja Komisije: »vzpodbujevalni ukrepi, usmerjeni v spodbujanje sodelovanja med državami-članicami in nudenje podpore za dejavnosti v zvezi z ukrepi za zaposlovanje¹²«, kot so izmenjava informacij, dobrih praks, primerjalne analize, uvajanje inovativnih ukrepov, pilotni projekti.

EURES je kratica za **EU**ropean **E**mployment **S**ervices (Evropska služba za zaposlovanje), ki predstavlja evropsko mrežo za spodbujanje čezmejne mobilnosti trga dela in je bila ustanovljena leta 1993. Partnerji v mreži so državne uprave, ki se kvarjajo z vprašanjem zaposlovanja, sindikati in delodajalske organizacije. Njeno delo koordinira Evropska komisija.

Pokojninsko zavarovanje. Zaradi demografskih sprememb je financiranje pokojnin zelo pomembna tema. Bela knjiga o ustreznih, varnih in trajnih pokojninah¹³ predstavlja mejnik v razvoju pokojninskega sistema. Čeprav bela knjiga ni obvezujoča za države-članice, podaja smernice, ki bi se jih države težko izognile. Glavne oporne točke so:

Ограничаване на достъпа до ранно пенсиониране и други възможности за ранно прекратяване на трудовата заетост;

- ✓ vezanje upokojitvene starosti na podaljševanje življenjske dobe;
- ✓ omejevanje možnosti za zgodnjo upokožitev in drugo zgodnjo prekinitev dela;
- ✓ olajševanje podaljšane delovne dobe z boljšimi možnostmi za vseživljenjsko učenje;
- ✓ prilagoditev delovnih mest zaposlenim različnih starosti, povečevanje možnosti zaposlovanja starejših delavcev in podpora aktivnemu, zdravemu staranju;
- ✓ poenotenje upokojitvene starosti za moške in ženske;
- ✓ spodbujanje širitve dodatnega pokojninskega zavarovanja za dvig dohodkov upokojencev.

V kmetijstvu bo vse to pripeljalo do številnih posledic, o katerih je šele potrebno diskutirati.

¹¹ Keller, str. 323.

¹² EVROPSKA KOMISIJA, Pogodba o EU, 129. člen.

¹³ Evropska komisija, Com (2012) 55 konec, Bela knjiga: program za ustrezne, varne in trajne pokojnine, Bruselj.

Zdravstveno zavarovanje. Na področju zdravstvenega zavarovanja do tega trenutka ni iniciativ, ki bi izhajale iz socialnega dialoga.

Zavarovanje za nego. V nekaterih državah-članicah je uvedeno novo obvezno zavarovanje, t.i. zavarovanje za nego. To obvezno zavarovanje zagotavlja dovolj sredstev za zagotovitev primerne nege v nujnih primerih.

Boj proti izključevanju je pomemben aspekt v sistemu socialne varnosti. Do tega trenutka ni bilo namenjenih skoraj nobenih naporov v premagovanje socialnega izključevanja. Zaradi pričakovane revščine starejših ljudi v nekaterih regijah v Evropi je boj z revščino vključen med cilje novega finančnega obdobja 2014 – 2020. Kot revna se šteje tista oseba, katere dohodek je manj kot polovica (oz. 60%) povprečnega dohodka v državi. Čeprav obstajajo programi, npr. za pomoč prebivalcem v zaostalih mestnih četrtih, trajnim brezposelnim, starejšim ljudem in invalidom, je njihov vpliv zelo omejen. Potrebno je počakati in videti, kateri instrumenti bodo uporabljeni v okviru programa za razvoj podeželja za doseg političnih ciljev za učinkovit boj z revščino na teh območjih.

Socialna in delovna zakonodaja. Skunost se trudi okrepiti socialne pravice zaposlenih s sprejemanjem zakonodaje na področju delovnega in socialnega prava. Pri tem ima dve možnosti:

- ✓ lahko ščiti delovnopravne standarde posameznih držav-članic pred konkurenco na domačem trgu;
- ✓ z direktivami lahko zagotovi minimalne delovnopravne norme tudi na drugih področjih, ne le pri plačilu za delo, pravici do združevanje in izprtja.

Delovni čas. Sporazum za uskladitev delovnega časa zaposlenih v kmetijstvu je bil sklenjen leta 1968¹⁴.

Iz zgodovine do današnjih dni:

Z ustanovitvijo Evropske unije je nastala gospodarska in carinska zveza, katere cilj je odstranitev carinskih ovir in preprek v trgovini. Socialna dimenzija tu nima nikakršnega pomena. Trg dela in socialna politika ostajata prerogativa držav-članic.

Različni sistemi v Evropski uniji dokazujejo, da obstajajo številne možnosti za sodelovanje in različno udejstvovanje socialnih partnerjev v posebnih socialnozavarovalnih shemah.

Sodelovanje socialnih partnerjev v upravljanju teh sistemov (razen v posebnem sistemu za kmetijstvo) zagotavljajo konfederacije sindikatov, tako da lahko tudi kmetijski sindikati neposredno zastopajo interese zaposlenih v kmetijstvu.

Na evropskem nivoju sindikati sodelujejo v različnih posvetovalnih odborih skupaj s pred-

¹⁴ EFFAT: Evropski sektorski socialni dialog v kmetijstvu z gledne točke sindikatov. Pred 50. obletnico. Bruselj, 2013. in http://www.agri-social-dialogue.eu/pdf/2012%20SSD%20AGRI%20FINANAL_DE.pdf

stavniki nacionalnih delodajalskih struktur vlad in Evropske komisije. Takšen je posvetovalni odbor za socialno varnost.

V vseh državah-partnericah projekta poznamo institucionaliziran socialni dialog, v katerem sodelujejo delodajalci, predstavniki sindikatov in vlada. Dialog poteka v različnih oblikah, značilnih za nacionalne pravne odločitve na tem področju.

V Bolgariji socialni dialog poteka institucionalno v okviru struktur Nacionalnega sveta za tristransko sodelovanje in v drugih ustreznih panožnih svetih za tristransko sodelovanje. Nacionalni svet za tristransko sodelovanje sestavljajo komisije, ki pokrivajo različna področja: proračun, finance, zavarovalni odnosi, delovna zakonodaja... Nacionalni svet razpravlja o vseh problemih, normativnih aktih, strategijah in drugih dokumentih, ki se nanašajo na delovne in zavarovalne odnose.

Na državnem nivoju sindikati sodelujejo v upravnih organih zavarovalnega sistema: v nadzornem svetu Nacionalnega zavoda za zavarovanje in v nadzornem svetu Nacionalnega sklada za zdravstveno zavarovanje. V teh organih se diskutirajo vsa vprašanja, povezana s potrebnimi spremembami zakonodaje, preučujejo in potrjujejo se predlogi zakonov...

Sindikati igrajo pomembno vlogo in nosijo veliko odgovornost predvsem na državnem nivoju, in sicer skrbijo za predstavitev aktualnih informacij o osnovnih oblikah socialnozavarovalnih sistemov v drugih državah-članicah, še posebej o teh, ki so se v praksi izkazali za najboljše in najbolj zanimive za določeno državo.

Aktiven socialni dialog v državah-članicah poteka na nivoju dvostranskega sodelovanja. Socialnozavarovalni sistemi v Avstriji, Belgiji, Nemčiji, Italiji, na Danskem in Finskem morajo naprej preko dobro oblikovanega socialnega dialoga med socialnimi partnerji v sektorju. Zavezotost za širitev socialnozavarovalnih pravic zaposlenih v kmetijstvu se potrjuje s kolektivnimi pogajanjmi in številnimi dvostranskimi sporazumi za kritje posameznih socialnih tveganj. Nove države-članice morajo sprejeti, izpopolniti in uvesti v svoje socialnozavarovalne sisteme dobre prakse starih držav-članic.

Sodelujoči v projektu smo opazili izredno slabo znanje zaposlenih ne samo o evropskih odločitvah glede socialnega zavarovanja, ne poznajo niti domačih socialnozavarovalnih shem. Sindikati nimajo veliko možnosti za oblikovanje pravne realnosti tako na državnem kot na evropskem nivoju, je pa njihova **vloga zelo pomembna** na področju informiranja in izobraževanja zaposlenih, kar bistveno pripomore k izboljšanju njihovega položaja na trgu dela.

Sindikati nadaljujejo s širjenjem obsega kategorij zaposlenih in tveganj v sektorju, poenotenja pravic, finančne stabilnosti in aktivnega sodelovanja.

Dvig kvalitete in zmožnosti delavcev in uslužbencev v kmetijstvu zagotavlja boljše in lažje zaposljivost, višje dohodke in motivacijo, toda se ne more izvesti brez socialne varnosti, zagotavljanja socialnih nadomestil zaposlenih in resnega dialoga med socialnimi partnerji.

2. SOCIALNO ZAVAROVANJE KMETIJSKIH PROIZVAJALCEV V DEVETIH EVROPSKIH DRŽAVAH, KJER OBSTAJAJO DODATNE SEKTORSKE ZAVAROVALNE SHEME

V Evropi ima kmečko, podeželsko prebivalstvo naslednje potrebe:

problemi, povezani s socialnim zavarovanjem in socialno varnostjo zaposlenih v kmetijstvu, so si na splošno precej podobni, njihovo reševanje z državno zakonodajo pa je večinoma odvisno od organiziranja dejavnosti v tem specifičnem sektorju.

Evropejci, ki živijo na podeželju in se ukvarjajo s kmetijstvom, imajo specialne potrebe. Sektor je zmes različnih panog, v katero so vključeni zaposleni različnih vrst. Značaj njihove gospodarske dejavnosti, prestrukturiranje v kmetijstvu, mesto družinske zaposljivosti, gibanje cen kmetijskih proizvodov, meteorološke spremembe – vse to skriva tveganje za finančno nestabilnost, revščino in socialno izključevanje. Za sektor je značilna povezava z naravnimi bogastvi, nestabilnim trgom in s tem nestabilnim gospodarstvom, prihodki in nadomestili. Sezonsko in začasno delo sta ob negotovem trgu dodatni značilnosti.

Da bi zagotovili specifične potrebe te kategorije ljudi, je zaenkrat le 9 evropskih držav **ustanovilo posebne dodatne sisteme za socialno varnost kmetijskih proizvajalcev**. Ti sistemi zajemajo širok spekter socialnega zavarovanja: poškodbe na delu in poklicne bolezni, medicinske storitve, pokojninsko starostno in invalidsko zavarovanje, družinske in druge pomoči in storitve.

Šest izmed teh evropskih držav, ki imajo bogate izkušnje in dobro prakso v socialni varnosti zaposlenih v kmetijstvu preko **obstojećih posebnih dodatnih sistemov zanje**, se je združilo v **Evropsko mrežo za socialno varnost v kmetijstvu – ENASP** (European Network of Agriculture Social Protection System). Te države so Avstrija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija in Poljska.

Evropska mreža za socialno varnost v kmetijstvu je bila ustanovljena za zaščito interesov, vrednot in načel socialne varnosti kmetov, ki temelji na solidarnosti in socialni koheziji. Zastopa interese kmetijske socialne varnosti na evropskem nivoju skladno z lastnimi pobudami kmetov. Deluje kot forum za posvetovanje z evropskimi vladami, hkrati pa je platforma za izmenjavo informacij in dobrih praks med članicami in vsemi partnerji na področju socialne varnosti.

ENASP je leta 2012 vključevala skoraj 12, 6 milijonov upravičencev, vsota izplačanih nadomestil, pomoči in pokojnin pa je bila 48, 13 milijard evrov.

ENASP vključuje cel spekter socialne varnosti kmečkega prebivalstva. Njeni člani so vključeni za socialne in medicinske storitve in redno pripravljajo in izvajajo lokalne in državne projekte za socialno vključevanje in razvoj podeželja. **To je delujoča in učinkovita socialna platforma za kmečko prebivalstvo v EU.**

Da bi se socialnozavarovalni sistemi kar se da približali ljudem in zagotovili dostop do kvalitetnih storitev in učinkovite obravnave, njihova dejavnost temelji na močno razvejani teritorialni mreži. Sistemi, ki omogočajo lažji dostop uporabnikom, ki kombinirajo državno usmeritev z lokalnim kontekstom, kažejo boljše prilagodljivost in izkušnje v primerjavi s splošnimi socialnozavarovalnimi sistemi, ki zajemajo vse zaposlene. Ambicije javnih oblas-

ti so vzpodbujanje prilagajanja sistema na spremembe v kmetijstvu in na podeželju, pri čemer pa mora ohranjati načela enakopravnosti, kvalitete, socialne pravičnosti, neodvisnosti, socialne demokracije in zaščite kmečkega dela.

Zavedamo se, da bodo skupni trg in različne pogodbe tudi v prihodnje zahtevali višji nivo koordinacije socialnih zadev v Evropski uniji. Ti dokumenti in dogovori prispevajo za uvedbo transnacionalnega sodelovanja med različnimi shemami socialne varnosti. Hkrati pa skupna kmetijska in kohezijska politika Skupnosti zagotavlja, da bodo specifična kmetijska vprašanja za zaščito interesov in vrednot kmetov postavljena na evropskem nivoju.

V nadaljevanju bomo predstavili prakso 9 držav, v katerih obstajajo dodatne sektorske zavarovalne sheme, vključno z državami, ki so včlanjene v ENASP.

2.1. Avstrija

V Avstriji je **socialno zavarovanje kmetov (samozaposleni kmetijski proizvajalci in njihove družine)** (Sozialversicherungsanstalt der Bauern – SVB) dodatna socialno-zavarovalna shema, ki vključuje tri področja: zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za primer poškodbe na delu in pokojninsko zavarovanje za vse samozaposlene v kmetijstvu in gozdarstvu.

Socialno zavarovanje kmetov upravlja neodvisna administracija. (V tem primeru je država prenesla upravno odgovornost na zainteresirane družbene skupine. Predstavniki teh skupin oblikujejo upravne organe, ki izvajajo administrativne funkcije brez zunanjih navodil.) Kmetijski proizvajalci kot predstavniki zavarovancev so po pravni določbi odgovorni za upravljanje socialnega zavarovanja kmetov.

Sistem vključuje naslednja tveganja in nadomestila:

Tveganje	Nadomestilo
Nadmoestila za primer bolezni (v naravi)	Medicinsko zdravljenje: medicinsko pomoč nudijo zdravniki brez ali z pogodbami v okviru sheme. Bolnišnično zdravljenje: če je zaradi bolezni potrebno (npr. operacija), se nudi bolnišnična, ne zdravniška pomoč. Če zavarovani kmet ali član njegove družine želi prejemati tudi bolnišnično pomoč, mora plačevati prispevke za vsaj 4 tedne v koledarskem letu. Medicinski pripomočki (invalidski vozički, proteze): se po potrebi deljujejo glede na zdravniško oceno. Zdravila: zdravila, predpisana na recept za določeno bolezen, se plačujejo pri nakupu v lekarni. Vsota je enaka za vse zaposlene, obstajajo pa tudi nekatere izjeme zaradi zaščite socialno zapostavljenih oseb.
Nadomestila za porodniški dopust	V teh primerih zdravstveno zavarovanje izvaja vse potrebne medicinske ukrepe, vključno z medicinsko pomočjo, babištvom, sredstvi za rehabilitacijo in za bolnišnično pomoč. Razen tega so nadomestila za porodniški dopust in nego otroka denarna nadomestila.

Socialno zavarovanje v primeru poškodbe na delu	Zavarovanje kmetov za primer poškodbe na delu pravzaprav predstavlja zavarovanje celotnega kmetijskega ali gozdarskega posestva. Zato to zavarovanje ni namenjeno samo zavarovancu, ampak vključuje tudi nekatere družinske člane, ki pomagajo pri delu na kmetiji. Socialno zavarovanje zajema primere poškodb na delu in poklicne bolezni.
Skrb za kmeta, ki jo nudi socialno zavarovanje	Če je kmet ali družinski član, zaposlen s polnim delovnikom na kmetij, odsoten z dela več kot 2 tedna zaradi bolezni, lahko prejme pomoč, ki krije stroške za najem dodatne delovne sile, ki ga nadomešča. Dodatno pomoč za kmete je potrebno zahtevati in prejeti preko pristojnega kmetijskega sindikata. Denarna pomoč lahko krije stroške najemanja dodatne delovne sile v obdobju odsotnosti zavarovanca, toda ne dalj kot do konca šestega meseca od začetka dela.
Nadomestila za primer poškodbe na delu	Če se pojavi zavarovalno tveganje, večino nadomestil zagotavlja zavarovalna shema za kmete glede na stopnjo posledic, ki so se pojavile zaradi poškodbe na delu ali poklicne bolezni. Po zavarovalni shemi v primeru poškodbe na delu zavarovancu ni potrebno plačevati nobenih stroškov.
Pokojninsko zavarovanje kmetov	Ob izpolnjeni upokojitveni starosti. Moški dosežejo upokojitveno starost pri 65 letih, ženske pri 60. Invalidska upokojitev (invalidnost zaradi splošne bolezni) Kmetom na 57 let je na razpolago višja stopnja varnosti pri delu. To pomeni, da je kmet nesposoben za delo, če zaradi fizične ali psihične bolezni ni sposoben delati v zadnjih 180. koledarskih dneh pred datumom obvestila za minimalno obdobje 120 koledarskih mesecev. Vdovske pokojnine. Te pokojnine se gibljejo od 0 do 60% pokojnine, ki jo je prejemal pokojnik. Izračun odstotkov se opravi glede na bruto dohodek pokojnika in vdove/vdovca v zadnjih 2 koledarskih letih pred smrtjo. Pokojnine za sirote. Vsak otrok, ki izgubi enega starša, ima pravico do pokojnine za sirote v višini 40% vdovske pokojnine (ki se izračuna na 60 % pokojnine pokojnika) ali v višini 60%, če izgubi oba starša. Otrok ima pravico do pokojnine za sirote do svojega 18. leta, potem jo lahko prejema pri izpolnjevanju določenih pogojev.

Socailnozavarovalna struktura kmetov v Avstriji (SVB) vključuje centralni sklad na državnem nivoju, 7 lokalnih skladov na regionalnem nivoju in 4 specializirane bolnišnice.

Financiranje

Prispevek za zavarovanje za primer poškodbe na delu in poklicne bolezni znaša 1,9%, od tega 75,5% prispeva zavarovanec in 24,5% država.

Prispevek za zdravstveno zavarovanje znaša 7,65%, od tega 53,6% prispeva zavarovanec in 46,5% država.

Prispevek za pokojninsko zavarovanje znaša 15%, od tega 25,7% prispeva zavarovanec in 74,3% država (iz davkov).

O višini zavarovalnega prispevka za družinske dodatke nimamo podatkov. 0,2% prispevka plačuje zavarovanec in 99,8% država.

Skupno število oseb, ki plačujejo zavarovalne prispevke (vplačniki), in upravičencev oz. oseb, ki prejemajo nadomestila leta 2012:

- ✓ 280 000 vplačnikov (3,4% prebivalstva Avstrije)
- ✓ 376 000 upravičencev (4,6% prebivalstva Avstrije).

Zavarovanci, vključeni v posebne sisteme, se ukvarjajo s kmetijstvom, vinogradništvom/vinarstvom, sadjarstvom, vrtnarstvom, lovom in ribolovom.

Zahtevani pogoji

Vrednost enote podjetja mora dosegati določeno vrednost (150 evrov v sektorju Poškodbe na delu in 1500 evrov v sektorju Zdravstveno zavarovanje in pokojnine). Če je podjetje manjše, je potrebno plačevati prispevke le, če dohodki prihajajo predvsem iz kmetijske dejavnosti.

Če dohodek iz kmetijske dejavnosti ni osnovni, je zavarovanje obvezno za vse dejavnosti. Prispevke morajo plačevati vsi, ki presegajo splošni maksimalni prag zavarovalnega dohodka.

2.2. Finska

Na Finskem dodatno pokojninsko zavarovanje zagotavlja **Kmetijska socialnozavarovalna** agencija (MELA), ki odgovarja tudi za zavarovanje za primere poškodbe na delu ali poklicne bolezni, npr. sistem za dopuste kmetov.

Kmetijska socialnozavarovalna agencija deluje v tesni povezavi z drugimi pokojninskimi sistemi tudi pri zavarovanju za primer poškodbe na delu in poklicne bolezni.

Finski socialnozavarovalni sistem temelji na 2 shemah: **nacionalni pokojninski shemi**, ki zagotavlja minimalno zavarovanje, in **dodatni pokojninski shemi**.

Dodatna pokojninska shema temelji na dejstvu, da je prispevek iz dela zaposlenih in podjetnikov zagotovljen z upoštevanjem istih načel in podobnih nadomestil.

Socialno zavarovanje, ki ga nudi Socialnozavarovalni institut (KELA), zagotavlja minimalno zavarovanje za vse prebivalce Finske. Kot dodatek k osnovnemu pokojninskemu zavarovanju zagotavlja tudi druge oblike nadomestil za splošne bolezni, družinske pomoči, nadomestil za brezposelnost ter druga nadomestila in pomoči, povezani z osnovnimi življenjskimi potrebami.

Sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja vključuje osebe, ki jih zaposlujejo in plačujejo podjetniki in ki preko sistema zbirajo dodatna sredstva za starostne, invalidske pokojnine ali družinsko pokojninsko zavarovanje. *Sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev in podjetnikov je zelo podoben sistemu oseb, ki prejemajo plače, in drugih podjetnikov.*

Podjetniki v kmetijstvu so zavarovani v shemah za **dodatno pokojninsko zavarovanje** in imajo pravico do pokojnine pri dopolnjeni določeni starosti, do invalidske pokojnine in dodatnih plačil za rehabilitacijo, delne pokojnine ter do nadomestil za brezposelnost, ki so podobna tem, ki jih prejemajo drugi zaposleni in podjetniki. Nadomestila za poškodbe na delu vključujejo periodično izplačane vsote, pokojnine, nadomestila in sredstva za rehabi-

litacijo po poškodbi na delu ali poklicni bolezni.

Sistem za zgodnjo upokožitev (ni zahteve za invalidnost) pomaga iskati mlade kmetijske proizvajalce, ki lahko še naprej opravljajo kmetijsko dejavnost.

Drug pomemben element je pomoč pri strukturnem razvoju kmetijstva. Kratkoročno nadomestilo za bolezni zagotavlja ekonomsko varnost, vendar le, kadar bolezen traja od 4 do največ 10 delovnih dni.

Sistem za dopuste za kmete zagotavlja pravico do letnega in bolniškega dopusta za kmetijske podjetnike na področju živinoreje. Začetek leta 2010 je bil ta sistem razširjen in vključuje rejce divjadi in jelenov.

Kmetijski podjetniki morajo biti zavarovani skladno z Zakonom o pokojninah kmetov in Zakonom o poškodbah na delu, da se vodijo kot zavarovani in da prejemajo nadomestila.

Obstaja tudi poseben **sistem za zagotavljanje plačil** kmetijskim podjetnikom, pri čemer osebe z nižjimi dohodki plačujejo nižje prispevke kot drugi podjetniki.

Najpomembnejša vsebina finskega sistema za dodatno pokojninsko zavarovanje temelji na tristranskih pogajanjih med socialnimi partnerji in vlado. Na ta način vse spremembe, ki se sprejemajo, pridejo do širokih krogov prebivalstva.

MELA je sestavljena iz centralnega sklada na državnem nivoju in 58 regij s približno 200 pisarnami na regionalnem nivoju. Vključuje tudi regionalno mrežo agentov, ki se ukvarjajo z vsakdanjimi in praktičnimi vprašanji, povezanimi s strankami.

Razen kmetijskim podjetnikom MELA zagotavlja zavarovanju tudi rejcem jelenov, ribičem in gozdarjem.

Za kmetijske podjetnike zavarovalni sistem vključuje vse dejavnosti, povezane s kmetovanjem.

Financiranje sistema

Financiranje sistema za nadomestila lahko razdelimo na 3 osnovne kategorije:

- ✓ financiranje dodatnega pokojninskega zavarovanja;
- ✓ financiranje nadomestil za poškodbe na delu;
- ✓ financiranje dopustov.

Financiranje dodatnega pokojninskega zavarovanja

Delež financiranja sistema dodatnega pokojninskega zavarovanja kmetijskih podjetnikov se določa na osnovi osebnega dohodka podjetnika, višine dodatne pokojninske premije v skupnem sistemu in sistemu zmanjševanja kmetijskih podjetnikov. Razliko med realno višino pokojnine in dohodkom iz premije krije država. Skupni nivo premije vsako leto določi Ministrstvo za socialne zadeve in zdravje.

Pri pokojninah in družinskih pomočeh je višina pokojninske premije (prispevek) odvisna hkrati od višine premije (prispevka) v skupnem socialnozavarovalnem sistemu (socialna politika) in **kolektivne pogodbe med sindikati kmetijskih proizvajalcev in države** (kmetijska politika).

Leta 2009 so kmetijski proizvajalci plačevali 10, 192% prispevkov od izračunanega letnega dohodka (do 22 984, 43 evrov) in 20,8% prispevkov od izračunanega letnega dohodka (nad 36 118, 45 evrov).

Financiranje je v razmerju: 25% prispeva zavarovanec in 75% država.

Ker je nivo dohodkov nizek, je višina prispevkov kmetijskih podjetnikov praktično 11% prejetega dohodka. Skladno s tem država plačuje precejšen delež. Višina zmanjšane prispevka je določena z zakonom.

Financiranje sistema za primere poškodb na delu in poklicnih bolezni

Pri zavarovanju za primer poškodb na delu in poklicnih bolezni 33, 5 % skupnih stroškov prispeva zavarovanec, 29,5% država in 37% iz skupnega socialnozavarovalnega sistema, t.j. kmetijski podjetniki plačujejo približno tretjino stroškov za obvezno zavarovanje za primere poškodbe na delu. Prispevki so del rezervnega sklada.

Financiranje sistema dopustov

Država financira letne dopuste. Če mora zavarovanec koristiti bolniški dopust zaradi bolezni ali kratkotrajne invalidnosti, se prispevek določi na osnovi dohodkov, ki jih kmetijski podjetnik dobiva. Razliko med realno višino pokojnine in višino prispevka krije država.

Skupno število oseb, ki plačujejo zavarovalne prispevke (vplačniki), in upravičencev oz. oseb, ki prejemajo nadomestila leta 2012:

- ✓ 73 000 vplačnikov (1,4% prebivalstva Finske)
- ✓ 144 000 upravičencev (2,9% prebivalstva Finske).

Skupni znesek izplačanih denarnih nadomestil v letu 2012 presega 1, 2 milijardi evrov.

Zahtevani pogoji

Zavarovanje je namenjeno podjetnikom (njihovim zakoncem in bližnjim sorodnikom), ki izpolnjujejo naslednje pogoje: stari so od 18 do 67 let; kultivirajo obdelovalno zemljo, veliko vsaj 5 ha (lastna ali najeta zemlja), pri čemer ne obstaja zgornja meja; opravljajo delo v vrednosti vsaj 3300 evrov letno; dostop do zavarovanja imajo tudi kmetijski podjetniki z nepolnim delovnim časom ter številne skupine lastnikov delnic, ki so hkrati tudi podjetniki.

2.3. Francija

V Franciji se Mutualité Sociale Agricole (MSA) ukvarja z obveznim pokojninskim zavarovanjem vseh zaposlenih v kmetijstvu (kmetje-delodajalci, kmetijski delavci in njihove družine, sezonski delavci in njihove družine), ki gojijo kmetijske kulture ali delajo v živinoreji (vse vrste živali), sadjarstvu, vrtnarstvu, ribolovu, dejavnostih za vzdrževanje gozdov, v vseh vrstah podjetij, ki dopolnjujejo in vzdržujejo kmetijske dejavnosti, v turističnih strukturah, povezanih s kmečkim turizmom, kmečkih obrtniških podjetjih, kmetijskih zbornicah, zasebnih šolah za kadre v kmetijstvu... MSA zagotavlja storitve več kot 5,5 milijonom ljudi. Njenih 35 pisarn izplača letno več kot 27,1 milijardo nadomestil.

Najbolj opazna lastnost socialne varnosti zaposlenih v kmetijstvu v Franciji je širok obseg socialnega zavarovanja v tej veliki kategoriji zavarovancev.

MSA vključuje vsa zavarovalna tveganja in se ukvarja z vsemi dejavnostmi, povezanimi s socialnim zavarovanjem – ne samo z zdravstvenim, družinskim in pokojninskim zavarovanjem, ampak tudi z zavarovanjem za primere poškodb na delu in poklicnih bolezni, hkrati tudi pobira prispevke.

Kot dodatek k izplačilu nadomestil se ta institucija ukvarja tudi z nadzorovanjem delodajalcev in samozaposlenih. V imenu partnerskih organizacij se MSA ukvarja tudi z zagotavljanjem dodatnega pokojninskega, zdravstvenega in socialnega zavarovanja. Med njenimi nalogami pa so tudi medicina dela in varni delovni pogoji. MSA nudi varnost samozaposlenim kmetom-delodajalcem in od njih odvisnih družinskih članov, sezonskim delavcem in njihovim družinam ter upokojevcem. To loči MSA od ostalih zdravstvenozavarovalnih organov. Istočasno upravljanje vseh področij socialnega zavarovanja je najboljši način, da se zagotovi maksimalno zaščito njegovih članov in hkrati s tem da se doseže učinkovito funkcioniranje MSA. MSA kot odgovoren dejavnik vzdržuje odnose z drugimi socialnimi in državnimi strukturami za zadovoljitev potreb in pričakovanj kmetov in družbe.

Razvojna strategija in osnovni pravni okvir MSA temeljita na zmožnostih identificiranja potreb lokalnega prebivalstva in njihova izpolnitev, pri čemer se upoštevajo demografske in socialne značilnosti. Pri tem ima MSA veliko moč in lahko zadovolji specifične potrebe prebivalstva na lokalni ravni s pomočjo mreže lokalnih zastopnikov, ki poznajo način življenja prebivalcev in njihove potrebe.

Struktura Nacionalne sheme socialnega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev (MSA) vključuje centralni sklad na državnem nivoju, 35 regionalnih struktur sklada in druge organizacijske enote (130 kmečkih domov za ostarele, 1 varovalno omrežje, 8 počitniških centrov, 6 medicinskih in socialnih centrov za rehabilitacijo, 47 podjetij nevladnih organizacij za varna delovna mesta, 9 000 kmečkih klubov za ostarele z 72 000 člani).

Sistem zagotavlja širok spekter storitev. **Vsi zavarovanci** imajo dostop do centrov AVMA, počitniških naselij MSA. **Upokojevcem** uporabljajo MARPA oz. domove za ostarele na podeželju in mrežo PRÉSENCE VERTE za elektronsko socialno zavarovanje.

Invalidi lahko izkoriščajo mrežo SOLIDEL oz. varna delovna mesta v kmetijstvu in vse ugodnosti, ki so jim namenjene.

Za vse kmečko prebivalstvo deluje nacionalna platforma za storitve FOURMI VERTE, ki je bila ustanovljena s partnerstvom med Groupama in Familles Rurales. Razen teh storitev pa je prebivalstvo na podeželju ustanovilo dodatna partnerstva, npr. skoraj 10 000 kmečkih klubov za ostarele se je združilo v nacionalno zvezo (FNCAR).

Financiranje

Financiranje sistema je razdeljeno na 2 shemi: prva za neodvisne kmetijske proizvajalce (samozaposleni) in druga za zaposlene v kmetijstvu.

Pri **samozaposlenih kmetijskih proizvajalcih** je financiranje v razmerju: 18% iz zavarovalnih prispevkov in davkov in 82% iz zunanega financiranja.

Pri **zaposlenih v kmetijstvu** je financiranje v razmerju: 47% iz zavarovalnih prispevkov in davkov in 53% iz zunanega financiranja.

Skupno število oseb, ki plačujejo zavarovalne prispevke (vplačniki), in upravičencev oz. oseb, ki prejemajo nadomestila leta 2012:

- ✓ 1 200 000 vplačnikov, od tega 560 000 neodvisnih kmetijskih proizvajalcev in 640 000 zaposlenih,
- ✓ 5 500 000 upravičencev.

Skupni znesek izplačanih denarnih nadomestil v letu 2008 presega 27,1 milijardo evrov, in sicer: 61 % za samozaposlene kmetijske proizvajalce in 39% za zaposlene v kmetijstvu.

Zahtevani pogoji

Samozaposleni kmetijski proizvajalci so odvisni od MSA, če opravljajo kmetijsko dejavnost v določenem razmerju, ki je določeno v Zakoniku o podeželju.

Razmerje je zadeva fiksiranega praga, ki se lahko določi na podlagi obdelovalnih površin. Če je površina večja od določenega praga, je kmetijski proizvajalec odvisen od MSA. Teoretično se to dogaja v primerih, kadar površina presega polovico minilane zakonite površine (SMI), t.j. 0, 25 ha. Te zahteve pa se lahko spreminjajo glede na rajon in glede na kmetijsko dejavnost. Če površine ni možno izmeriti, se razmerje določa z drugim pragom, in sicer z delovnim časom, potrebnim za vzdrževanje kmetije. Ta prag je 1 200 delovnih ur na leto.

Natančne pregled sistema MSA in pomen socialnega partnerstva za sistem je predstavljen v analitični študiji, pripravljeni v okviru projekta.

2.4. Nemčija

CSocialno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev v Nemčiji (SVLFG) je neodvisna kmetijska socialna zaščita, ki ima na razpolago bogat izbor posebnosti in razlik od načel splošnega socialnega zavarovanja.

Tipična značilnost socialnega zavarovanja v kmetijstvu je nudenje vseh storitev pod eno streho: zavarovanje za primere poškodb na delu in poklicne bolezni, pokojninsko, zdravstveno zavarovanje, dedne pokojnine. Samozaposleni kmetijski proizvajalci in njihove družine so zdravstveno in pokojninsko zavarovani.

Samozaposleni kmetijski proizvajalci in njihove družine, zaposleni in sezonski delavci so zavarovani za primere poškodb na delu in poklicnih bolezni.

Obstaja tudi **dodatno pokojninsko zavarovanje zaposlenih v kmetijstvu in gozdarstvu, ki je na razpolago članom kot dodatna pokojnina na osnovi pravnih in tarifnih določb.**

Najstarejši del tega sistema/sheme je **zavarovanje kmetov za primere poškodb na delu in poklicnih bolezni, ki vključuje: prevenitvo, adaptacijo in nadomestilo.**

Prevenitva – to so kmetijski skladi, povezani s preprečevanjem poškodb na delu, poklicnih bolezni in drugih tveganj, značilnih za to poklicno dejavnost.

Adaptacija – po poškodbi na delu je treba povrniti zdravje in delovno sposobnost z vsemi možnimi sredstvi.

Nadomestilo – zavarovanci in zakoniti lastniki imajo pravico do finančnih nadomestil.

Druga vrsta socialne varnosti je **pomoč za kmete, ki zagotavlja obstoj podjetja.** Pomoč za kmete in gospodinjstva je vrsta socialne varnosti, ki je zagotovljena kmetijskim proizvajalcem. Zagotavlja, da se bodo določene kmetijske dejavnosti opravljale tudi v odsotnosti kmeta ali njegovega družinskega člana v primeru bolezni ali zdravljenja.

Stroške za pomoč kmetom v celoti financirajo kmetijski skladi na osnovi prispevkov kmetov. *Še več, država dovoljuje dodelitev pomoči, da bi se zmanjšal del teh prispevkov. To je pomembno za uravnoteženje situacije, povezane z zmanjševanjem števila kmetov.*

Država sodeluje tudi v kritju primanjkljaja v primeru strukturnih sprememb.

Pomoč za kmete pri dosegu upokojitvene starosti: preventiva po 60. letu starosti

To je drugi steber v shemi, ki dopolnjuje državno pokojninsko shemo in zagotavlja pomoč pri dosegu upokojitvene starosti. Kmetje imajo pravico do te pomoči, če je njihova kmetija dovolj velika. Kljub slabemu začetku so se socialni in ekonomski pogoji kmetov precej izboljšali. To pojasnjuje tudi, zakaj v zadnjem času kmetije vodi mlada generacija, kar omogoča njihovo modernizacijo in racionalizacijo. V evropskem kontekstu ima Nemčija najmlajšo generacijo kmetov. To ustreza ciljem kmetijske politike in socialnim ciljem v temeljnem zakonu. Toda pokojninsko zavarovanje je le del teh ciljev. Prispevki za pokojninsko zavarovanje so odvisni od dohodka, pomoč pa je povezana s samostojnimi prispevki in samostojnimi nadomestili.

Od 1.1.1995 so v obvezno zavarovanje vključeni soproge kmetov, kar je 95 do 98% soprog. Kmetijsko zavarovanje zagotavlja ista nadomestila kot splošno zavarovanje. To pomeni tudi zavarovanje za medicinske storitve, ki pomagajo kmetom in njihovim družinam v primeru izkoriščanja teh storitev, ter nudenje poklicne pomoči, da bi se izognili zgodnjemu izključevanju iz poklicnega življenja (starostne pokojnine, pokojnine za zmanjšano delovno sposobnost, vodvske pokojnine in pokojnine za sirote). Zaradi strukturnih sprememb in zmanjšane zneska prispevkov država krije razliko med prihodki in stroški, s čimer zagotavlja funkcioniranje sistema.

Struktura neodvisnega sistema socialnega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev v Nemčiji (SVLFG) vključuje centralni sklad na državnem nivoju, 9 skladov za primere poškodb na delu in poklicnih bolezni, 9 pokojninskih skladov in 9 skladov za bolezni na regionalnem nivoju.

Financiranje

Za primere poškodb na delu in poklicnih bolezni se skladi financirajo preko sistema razpredelitve, ki se izračunava letno na osnovi stroškov v preteklem letu. Znesek razpredelitve za leto 2009 je približno 832 milijonov evrov. Država zagotavlja subvencije za socialna nadomestila v kmetijstvu.

Za zdravstveno zavarovanje in pokojnine plačujejo mesečne prispevke zavarovanci in država. Država prispeva približno 75% prispevkov za pokojnino, za zdravstveno zavarovanje pa približno 50% celotnega zneska.

Skupno število oseb, ki plačujejo zavarovalne prispevke (vplačniki), in upravičencev oz. oseb, ki prejemajo nadomestila:

- ✓ za poškodbe na delu in poklicne bolezni: 1 600 000 vplačnikov in 3 500 000 upravičencev (4 % prebivalstva Nemčije);
- ✓ za pokojnine: 260 000 vplačnikov in 610 000 upravičencev;
- ✓ za zdravstveno zavarovanje: 210 000 vplačnikov in 667 000 upravičencev.

Skupni znesek izplačanih denarnih nadomestil in pokojnin leta 2008 presega 6,9 milijard evrov.

Zahtevani pogoji

Pri skladih za primer poškodb na delu in poklicnih bolezni so pogoji, katerim mora

ustrezati oseba, da dobi pravico do nadomestila, odvisni od izkoriščanja (uporabe) kmetijskega podjetja (brez zahtev za površino in dohodkovnega kriterija). Oseba se lahko vključi v zavarovanje pri manj kot 0,25 ha obdelovalen površine.

Pri **skladih za starost in bolezen** mora biti obdelovalna površina večja od določene (približno 6 ha, odvisno od območja). Velikost določajo skladi sami, pri določenih pogojih pa so dovoljene izjeme.

Natančne pregled sistema v Nemčiji je predstavljen v analitični študiji, pripravljeni v okviru projekta.

2.5. Grčija

OGA je druga najpomembnejša institucija socialnega zavarovanja v Grčiji za IKA (Institut za socialno zavarovanje, ki vključuje največji delež aktivnega prebivalstva). Sistem je neodvisna državna organizacija, ki jo upravlja 9-članski upravni svet, ki ga nadzoruje Ministrstvo za zaposlovanje in socialno varnost. OGA je bila ustanovljena leta 1961 in se ne ukvarja samo s socialno varnostjo kmetov in njihovih družin, ampak tudi s socialno varnostjo zaposlenih v kmetijstvu in številnih drugih kategorij kmečkega prebivalstva. Institucija predstavlja široko mrežo socialnega zavarovanja, ki deluje tudi izven meja kmetijstva. Socialno varnosti nudi samozaposlenim kmetom (lastniki in delavci na kmetiji, živinorejci, čebelarji...) in njihovim družinam (zakonci, otroci, družinski člani), zaposlenim v kmetijstvu in njihovim družinam (vključno z nizko kvalificiranimi delavci v nasadih, rastlinjakih, ribnikih in živinorejskih farmah) ter vsem kategorijam zaposlenih, ki živijo na območjih z manj kot 5 000 prebivalcev (pod pogojem, da te osebe niso vključene v druge socialnozavarovalne organizacije ali sklade), samozaposlenim in obrtnikom na vaseh z manj kot 2 000 prebivalcev, menihom in nunam v samostanih, ki se ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo.

Prispevki so razdeljeni v 8 kategorij, pri čemer zavarovanci lahko izbirajo eno izmed sedmih kategorij prispevkov, hkrati pa plačujejo še 7% fiksnega zneska, določenega za vsako kategorijo. **Država sodeluje s plačilom 14% istega zneska.**

OGA zagotavlja pokojnine, nadomestila za porodniški dopust in družinske pomoči. Zagotavlja tudi sredstva za zdravstveno pomoč, zdravljenje, hospitalizacijo, zdravila in socialne programe.

Pokojnine

Osnovna pokojnina, ki je enotna in jo zagotavlja država, se vsako leto od 2003. zmanjšuje za 4%, dokler ne bo leta 2026 ukinjena in transformirana v pokojnino, osnovano na zavarovalnih prispevkih.

Pri starostnih pokojninah, ki se izračunavajo na osnovi zavarovalnih prispevkov, so osnovne zahteve: starost 65 let in 25 let delovne dobe v kmetijstvu.

Invalidske pokojnine se dodeljujejo pri 67-odstotni, vsaj 3-letni invalidnosti in 5 letih delovne dobe v kmetijstvu pred pojavom invalidnosti.

Pri dednih pokojninah mora imeti vodva/vodvec vsaj 65 let in ne sme biti upokojen po drugi shemi. Pokojnik je moral biti upokojenec pri OGA, če pa ni bil, je moral izpolnjevati pogoje za dodelitev invalidske pokojnine. Vdova/vdovec ne sme prejemati druge vrste po-

kojnine in je moral/a biti zaposlen/a v kmetijstvu. Otroci pokojnika morajo biti mlajši od 18 let in ne smejo biti poročeni. OGA zagotavlja tudi dodatna sredstva za upokojence invalide, za slepe upokojence in v primeru smrti.

Osnovna pokojnina za nezavarovane: 65 let starosti, skupni letni dohodek nižji od letne pokojnine, zagotavlja jo OGA.

Struktura OGA vključuje centralni sklad na državnem nivoju in 8 regionalnih oddelkov. Svoje predstavnike ima po vsej državi, večinoma so to občinski uslužbenci.

Financiranje

Višina zavarovalnih prispevkov za pokojnine je 4,1%, za zdravstveno zavarovanje 3,5%, za socialne programe 0,2%. Država prispeva 76,8%.

Število zavarovancev je približno 625 000, število oseb, ki so prejemala nadomestila leta 2012, pa približno 1 800 000 (to je število oseb, ki jim OGA zagotavlja pokojnine, zdravstveno zavarovanje, družinske pomoči in socialne programe). Znesek izplačanih nadomestil v letu 2008 je bil 7, 8 milijard evrov.

Zahtevani pogoji

Osnovna zaposlitev osebe mora biti v kmetijstvu, v dejavnostih, navedenih zgoraj. Osnovni vir dohodka mora biti iz kmetijske dejavnosti.

2.6. Poljska

KRUS je institucija, ustanovljena za zagotavljanje storitve, povezanih s socialnim zavarovanjem kmetov na Poljskem.

KRUS zagotavljanje storitve zavarovancem in upravičencem za celoten spekter socialnega zavarovanja, določa višino prispevkov, pobira prispevke in izplačuje nadomestila.

KRUS izvršuje dejavnosti iz preprečevanja poškodb na delu in poklicnih bolezni v kmetijstvu, in sicer s pripravo analiz vzorkov za njihov nastop, izobraževanjem kmetov o varovanju zdravja in življenja in zagotavljanjem varnih delovnih pogojev z uporabo kmetijske tehnike in varovalnih oblačil.

Po Zakonu o socialnem zavarovanju kmetov obstajata 2 vrsti socialnega zavarovanja: pokojninsko zavarovanje in zavarovanje za primer poškodb na delu, poklicnih bolezni in porodniškega dopusta. Obstajata tudi 2 vrsti vključevanja v sistem: obvezno in prostovoljno.

Obe vrsti socialnega zavarovanja sta obvezni za:

- ✓ kmete, ki živijo na Poljskem in samostojno opravljajo kmetijsko dejavnost v svojem imenu, za svoj račun, na lastni kmetiji s površino, večjo od 1 primerjalnega fiskalnega hektarja (tudi kot del skupine kmetijskih proizvajalcev), ali posebna vrsta kmetijske produkcije pri kmetijski dejavnosti, ki ne zahteva posedovanja kmetije z določeno površino in dejavnostjo, določeni z zakonom;
- ✓ zakonci kmetov;
- ✓ družinske člane, npr. sorodnike, ki so mlajši od 16 let, živijo na kmetiji in redno delajo na kmetiji brez delovnih odnosov s kmetijo, če ta sorodnik ni vključen v drugo shemo za socialno zavarovanje in nima pravice do starostne, invalidske pokojnine in drugih socialnozavarovalnih nadomestil.

Finančna izplačila v okviru socialnega zavarovanja so organizirana po naslednjih vrstah nadomestil in pokojnin:

Nadomestilo	Zagotavlja
Nadomestilo za starost kmetov	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kmetijska starostna pokojnina ✓ kmetijska invalidska pokojnina ✓ nadomestilo za upokojitev in pokojnina iz socialnega zavarovanja, zagotovljena posameznim kmetom in njihovim družinam (nadomestila so bila določena z zakonom 1. 1. 1999) ✓ dodatna pokojnina
Nadomestila za poškodbe na delu, poklicne bolezni in porodniški dopust	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nadomestila, ki predstavljajo skupno vsoto za trajno ali dolgoročno delovno nezmožnost kot posledico poškodbe na delu ali poklicne bolezni, pridobljene zaradi opravljanja dela na kmetiji ✓ nadomestila za bolezen ✓ nadomestila za porodniški dopust
Družinska nadomestila	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pomoč za izobraževanje kmetov ✓ družinske pomoči ✓ pomoč za sirote ✓ pomoč za nego in skrb za odvisne družinske člane

Struktura KRUS vključuje centralen sklad na državnem nivoju, 16 regionalnih uradov in 256 lokalnih pisarn. Druge organizacijske enote so Centri za rehabilitacijo kmetijskih proizvajalcev, Izobraževalni in rehabilitacijski center.

KRUS ima neodvisno finančno upravljanje, ki ga sestavljajo naslednji skladi: **premij-ski sklad** za socialno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev; **pokojninski sklad**; **administrativni sklad**; **sklad za preventivo in rehabilitacijo**; **motivacijski sklad**.

Premijski sklad temelji na prispevkih za primere poškodb na delu, poklicnih bolezni, porodniškega dopusta in za druga tveganja, predvidena z zakonom o skladu. Sredstva se razpredelijo za financiranje poškodb na delu, poklicnih bolezni, porodniškega dopusta ter za razvoj prostovoljnega zavarovanja, ki ga nudijo zavarovalnice, in za kritje deficita v administrativnem skladu in skladu za preventivno in rehabilitacijo. създаден на основата на премии за трудова злополука, професионално заболяване,

Pokojninski sklad temelji na prispevkih za pokojninsko zavarovanje, sredstvih iz socialnozavarovalnega sklada za kritje določenih stroškov, dodatnih subvencijah iz državnega proračuna. Skladi financirajo pokojninska nadomestila, pokojnine iz drugih socialnih skladov, nadomestila za določene stroške, povezane s socialnozavarovalnim skladom, če je to določeno z zakonom, ter zdravstveno zavarovanje.

Iz **administrativnega sklada** se financirajo stroški zagotavljanja zavarovalnih storitev (razen stroški, ki jih krijeta premijski sklad in sklad za preventivo in rehabilitacijo) in stroški za zdravstveno zavarovanje.

Sklad za preventivo in rehabilitacijo temelji na dajtvah premijskega sklada v višini 5

% načrtovanih stroškov in na državnih subvencijah. Sredstva so namenjena dejavnostim, povezanim s preprečevanjem poškodb na delu in poklicnih bolezni v kmetijstvu, pomoči invalidom ali rizičnim osebam z zagotavljanjem različnih oblik zdravljenja in rehabilitacije.

Motivacijski sklad temelji na prispevkih za administrativni sklad, ki jih izračuna premijski sklad.

Financiranje

Zavarovanje za primere poškodb na delu, poklicnih bolezni in porodniškega dopusta ter zdravstveno zavarovanje se financirajo samo s prispevki kmetijskih proizvajalcev, ki se zbirajo v premijem skladu. Ta sklad je pravna oseba, ima nadzorni organ, ki ga vodi predsednik KRUS, nadzoruje pa Svet kmetijskih proizvajalcev.

Financiranje pokojnin poteka v glavnem preko državnih subvencij – okoli 90 % stroškov je subvencioniranih iz državnega proračuna. Ostalih 10 % se zbere s prispevki kmetijskih proizvajalcev.

Skupno število oseb, ki plačujejo zavarovalne prispevke (vplačniki), in upravičencev oz. oseb, ki prejemajo nadomestila leta 2012:

- ✓ 1 160 000 vplačnikov;
- ✓ 1 285 725 upravičencev.

Skupni znesek izplačanih denarnih nadomestil in pokojnin leta 2012 presega 4 milijarde evrov.

2.7. Španija

V španskem socialnozavarovalnem sistemu obstaja posebna shema za samozaposlene v obrti in trgovini, ki se imenuje **RETA (Régimen Especial Trabajadores Autónomos)**. Specialna shema obstaja tudi za zaposlene v morskih panogah, ki se prav tako vodijo samozaposlene osebe. 1.1.2008 je bila ustanovljena posebna shema za samozaposlene v kmetijstvu REA (**Régimen Especial Agrario de la Seguridad Social**), ki je del skupne sheme samozaposlenih.

Tveganja, ki jih krije posebna shema za zaposlene v kmetijstvu, so:

bolezen, porodniški dopust, pomoči v naravi

Sodelovanj v shemi je obvezno. Različne vrste pomoči zagotavljajo sistem, ki ga upravlja Nacionalni inštitut za vodenje zdravstvenega zavarovanja, in ustrezni občinski organi, ki zagotavljajo pomoči v naravi v primerih bolezni in porodniškega dopusta.

Bolezen in porodniški dopust. Denarna nadomestila.

Posebna shema zagotavlja denarna nadomestila v primeru bolezni na osnovi **prostovoljnega zavarovanja**. Za pridobitev pravice do denarnega nadomestila za bolezen se zahteva minimalno zavarovalno obdobje **180 dni**. V primeru splošne bolezni in poškodbe (ne na delovnem mestu) znaša nadomestilo od 4. do 20. dneva 60% zavarovalne osnove, za katero so plačani zavarovalni prispevki, od 21. dneva dalje pa 75%.

Kadar je delovna nezmožnost posledica poškodbe na delu ali poklicne bolezni in če je oseba prostovoljno zavarovana, je višina denarnega nadomestila 75% od prvega dneva bolniškega dopusta. To nadomestilo se lahko prejema največ 1 leto, lahko pa se podaljša

še za 180 dni, odvisno od zdravstvenega stanja zavarovanca.

Posebna shema vključuje tudi denarna nadomestila za nosečnost, porodniški in očetovski dopust, pomoči mladim materam (iz sistema za pomoči), ki se izplačujejo po istih pogojih kot pri skupni zavarovalni shemi.

Posebna shema krije tudi nadomestila za nego in varstvo otrok, bolnikov z rakom in drugimi težkim boleznimi. Pravico do tega nadomestila ima en izmed staršev.

Invalidnost

Zavarovanje je obvezno. Po izteku minimalnega zavarovalnega obdobja, ki je odvisen od starosti upravičenca, pri kateri se je pojavila invalidnost, pridobi upravičenec pravico do invalidske pokojnine po istih pogojih kot v skupnem (nacionalnem) sistemu socialnega zavarovanja.

Starost

Zavarovanje za starost je posebna shema za zaposlene v kmetijstvu in ustreza shemi iz skupnega zavarovanja. Oseba ima pravico do pokojnine pri izpolnitvi 65. leta starosti in zavarovalnem obdobju 35 let in 3 mesece (leta 2013).

Dedne pokojnine

V posebni shemi je zavarovanje za primer smrti obvezno in zagotavlja dodelitev pokojnine dedičem ob izpolnjevanju istih pogojev kot v skupnem (nacionalnem) sistemu socialnega zavarovanja.

Poškodbe na delu in poklicne bolezni

Zavarovanje za to tveganje **ni obvezno**, razen v primerih kritja tveganja trajne delovne nezmožnosti (pokojnina za poškodbe na delu in poklicne bolezni) in dednih pokojnin za primer smrti zaradi poškodbe na delu in poklicne bolezni. Ni zahtev po minimalnem zavarovalnem obdobju.

Brezposelnost

To nadomestilo se izplačuje v primerih, ko zavarovanec ostane brez zaposlitve. *Nadomestilo vključuje kritje tveganj, povezanih z značilnostmi kmetijstva in specifično dela.*

Financiranje

Nadomestila v primeru bolezni, porodniškega dopusta, invalidnosti, starosti in smrti (dedne pokojnine) se financirajo s prispevki v višini 18,75% določene zavarovalne osnove.

Za leto 2013 se je osnova, na katero se plačujejo zavarovalni prispevki, gibala med minimalno 850, 60 evri in maksimalno 3 425, 70 evri mesečno (z nekaterimi izjemami).

Pri nadomestilih za primere poškodb na delu in poklicnih boleznih se višina zavarovalnega prispevka določa z dekretom vlade glede na stopnjo tveganja, specifično dejavnosti, panoge in vrste dela.

Pri denarnih nadomestilih v primeru bolezni se dopušča tudi prostovoljno zavarovanje. Zavarovalni prispevek znaša 3,30% določene zavarovalne osnove.

2.8. Belgija

V Belgiji **posebni sistem zagotavlja zavarovanje samozaposlenih**, vključno z zaposlenimi v kmetijstvu in njihovimi družinskimi člani (odvisni člani), za **vsa tradicionalna**

zavarovalna tveganja, razen poškodb na delu, poklicnih boleznih ter brezposelnosti, vključuje pa tudi varstvo te kategorije ljudi v primeru stečaja.

Bolezen in porodniški dopust. Pomoči v naravi. Sodelovanje v tej shemi je obvezno. Samozaposleni imajo enake pravice, njihove stroške za medicinske storitve pa se povrnejo na enak način kot pri zaposlenih in državnih uslužbencih.

Bolezen in porodniški dopust. Denarna nadomestila. Zavarovanje je obvezno za samozaposlene, zakonce, ki pomagajo, in družinske pomočnike. Pravic do nadomestila je moč pridobiti po preteku z zakonom določenega obdobja 6 mesecev. *Kot dodatek pri nadomestilih za bolezen obstaja 1 mesec čakalnega obdobja, v katerem se nadomestilo ne izplačuje.*

V teh primerih se denarno nadomestilo plačuje največ 11 mesecev, višina pa je odvisna od družinskega položaja samozaposlenega.

Invalidnost. Zavarovanje za primere invalidnosti je obvezno za samozaposlene, vključno s kmeti, zakonci, ki pomagajo, in družinskimi pomočniki. Višina pa je odvisna od družinskega položaja samozaposlenega.

Starost. Sodelovanje v pokojninskem sistemu je obvezno za samozaposlene, zakonce, ki pomagajo, in družinske pomočnike, rojene po 1.1.1956. (Za zakonce, rojene po letu 1956, je zavarovanje prostovoljno.) Upokojitvena starost je teoretični 65 let. *Možno je zgodnja upokojitve, kadar oseba lahko z dokumenti dokaže zavarovalno dobo 38 let (v katerikoli zavarovalni shemi v Belgiji). Toda v teh primerih se višina pokojnine zmanjšuje za 5% letno, če se oseba upokoji med 60 in 61 letom, za 4,5%, kadar se upokoji med 61 in 62 letom, za 3,5%, kadar se upokoji med 63 in 64 letom in za 3%, kadar se upokoji med 64 in 65 letom starosti. Znesek pokojnine se ne zmanjša, če ima oseba najmanj 42 let zavarovalne dobe.* Višina pokojnine je odvisna od delovne dobe in dohodkov, za katere se je oseba zavarovala.

Dedne pokojnine. Obvezno zavarovanje samozaposlenih vključuje tudi zavarovanje za primer smrti, t.j. dedne pokojnine. Pravico do te pokojnine ima zakonec, ki je bil s samozaposlenim poročen vsaj 1 leto in je starejši od 45 let. Dedna pokojnina znaša 80 % starostne pokojnine pokojnina, ki se izračuna na osnovi dohodka, za katerega se je pokojnik zavaroval.

Poškodbe na delu in poklicne bolezni. Za samozaposlene, kamor štejemo tudi kmetijske proizvajalce, ne obstaja posebna shema zavarovanja za primer poškodbe na delu in poklicne bolezni.

Brezposelnost. Za samozaposlene ne obstaja posebna shema zavarovanja za primer brezposelnosti.

Socialno zavarovanje v primeru stečaja. Socialno zavarovanje v primeru stečaja omogoča samozaposlenim trgovcem na drobno (v primeru stečaja) in samozaposlenim, ki opravljajo netrgovske dejavnosti (v primeru načrta vračanja dolgov), da 12 mesecev prejema finančno pomoč in dobijo pravico do nadomestila za bolezen iz obveznega zavarovanja za primer bolezni in invalidnosti, za zdravstveno zavarovanje in nadomestilo za nego in vzgojo otroka. Oktobra 2012 so bili v socialno zavarovanje za primer stečaja

vklučeni tudi samozaposleni, ki so izpostavljeni nepredvidljivim situacijam, na katere ne morejo vplivati (občasno ali stalno). Takšne nepredvidljive situacije so naravne nesreče, požar, potres... V takih primerih lahko kmetijski proizvajalci izgubijo celotni dohodek in si morajo zagotoviti nadomestnega.

Financiranje. Sistem je financiran iz 3 virov: iz zavarovalni prispevkov 57%; iz davkov in taks 42,8%; iz drugih virov 0,2%.

Skupni zavarovalni prispevek, ki se plačuje po progresivni lestvici, pokriva vsa področja socialnega zavarovanja. Obstajata minimalni in maksimalni znesek prispevka.

Sistem socialne varnosti v Belgiji se izvaja ob močnem socialnem dialogu in angažiranju socialnih partnerjev v sektorju. Njihov osnovni cilj je povečanje obsega socialnega zavarovanja v sektorju. Na osnovi številnih dvostranskih sporazumov med sindikati in delodajalci je zagotovljeno kritje posameznih socialnih tveganj, npr. brezposelnost, poškodbe na delu, družinske pomoči, izobraževanje in usposabljanje..., za katera so zavarovani zaposleni, samozaposleni in njihovi družinski člani. Od leta 2012 obstaja kritje tveganja stečaja kmetijskih proizvajalcev.

2.9. Italija

V Italiji sistem socialnega zavarovanja izvaja nekaj državnih agencij, združenih v Nacionalni socialnozavarovalni institut, INPS (*Istituto Nazionale della Previdenza Sociale*). Vsi zaposleni in samozaposleni plačujejo socialno solidarnostne prispevke, razen nekaterih izjem. Zaposleni (lavoratore dipendente) plačujejo približno 45% bruto dohodka, pri čemer 10% prispeva zaposleni, 35% pa delodajalec. Samozaposleni so registrirani in plačujejo prispevke pri posebni organizaciji, t.i. blagajni (prispevki so razpredeljeni po posameznih poklicih, npr. arhitekti, računovodje, inženirji, zdravniki...) ali neposredno pri INPS.

Za razliko od drugih sektorjev ima **kmetijstvo določen poseben sistem socialnega zavarovanja**, ki deluje drugače in pozna različne prispevke kot sistem za zaposlene. Med zaposlenimi ločimo 3 glavne skupine: **stalni delavci, začasni delavci, mali najemniki**.

Specifičen značaj socialnega zavarovanja je posledica dejstva, da je za kmetijstvo značilna predvsem sezonskost gojenja kmetijskih kultur in vpliv klimatskih in meteoroloških pojavov. Zaradi tega so potrebni bolj fleksibilni pogoji glede prispevkov, na osnovi katerih se pridobi pravica do socialnozavarovalne varnosti.

Tudi sezonski začasni delavci imajo v Italiji dostop do socialnozavarovalnega sistema za nadomestila za brezposelnost, ki je odvisno od števila delovnih dni, vpi-sanih v uradne registre, ki jih vsako leto objavi Nacionalni socialnozavarovalni institut. Ti delavci imajo tudi pravico do pokojnine pri istih pogojih, določenih za uslužbenice v drugih zasebnih sektorjih.

V Italiji imajo kmetijski proizvajalci pravico do zdravstvenih storitev in storitev pri porodniškem dopustu, do nadomestila pri poškodbi na delu in poklicni bolezni, ki jo pridobijo skladno s posebnimi kvalificiranimi (zahtevanimi) pogoji, določenimi v njihovi posebni shemi.

Za primere invalidnosti, starosti, smrti (dedne pokojnine) in družinske pomoči

obstaja poseben sistem, ki je podoben splošnemu.

Pogoji za izplačilo nadomestil so enaki za vse samozaposlene, se pravi za kmete, obrtnike in trgovce na drobno.

Osnovna zahteva je, da so biti zavarovani za tveganja za primere **invalidnosti, starosti in smrti** (dedne pokojnine). To zavarovanje, ki vključuje ta tri tveganja, je bilo spremenjeno leta 1995 in od tedaj obstajata 2 sistema.

Pri socialnem zavarovanju je potrebno razlikovati med:

- ✓ kmetijskimi proizvajalci, ki niso lastniki zemlje (najemniki in pridobljeni kmetijski proizvajalci);
- ✓ kmetijskimi proizvajalci, ki so lastniki zemlje in ki se ukvarjajo predvsem s kmetijsko dejavnostjo;
- ✓ podjetniki (osebe, ki se osnovno ukvarjajo s kmetijstvom in izvajajo to dejavnost na dveh tretjini (pri standardnih zemljiščih) ali polovico (pri gorskih zemljiščih ali zemljiščih z neugodnimi razmerami) delovnega časa. Plačujejo samo pokojninske zavarovalne prispevke.

Kmetijski proizvajalci – najemniki in pridobljeni kmetijski proizvajalci – plačujejo 50% prispevkov, drugih 50% pa plačuje lastnik zemlje za primere invalidnosti, starosti, smrti (dedne pokojnine) in družinske pomoči.

Bolezen in porodniški dopust. Pomoči v naravi. Nadomestila in pomoči se izplačujejo po pogjih skupnega socialnozavarovalnega sistema v Italiji.

Bolezen in porodniški dopust. Denarna nadomestila. Ne obstaja posebna shema za denarna nadomestila za bolezen za kmete, obrtnike in trgovce na drobno, ki se prav tako izplačujejo po pogjih skupnega socialnozavarovalnega sistema v Italiji. Plačuje jih Nacionalni socialnozavarovalni institut.

Invalidnost. Denarna nadomestila za invalidnost za samozaposlene (vključno s kmetijskimi proizvajalci) so povezana z omejitvami dohodka. Minimalno obdobje za pridobitev pravice do denarnega nadomestila za invalidnost je 5 let, pri čemer morajo biti 3 leta opravljena v zadnjih 5 letih.

Starost. Skladno z novim sistemom je minimalno zahtevano obdobje plačevanja prispevkov 20 let, ne glede na sistem, ki se uporablja za izračun nadomestil.

Osebe, zavarovane po 1.1.1996, se lahko upokojijo pred dopolnjenim 70 letom starosti, pod pogojem, da je višina pokojnine enaka vsaj 1,5-kratniku osnovnega minimalnega dohodka, določenega za namene socialne pomoči. Minimalno zahtevano obdobje 5 let plačevanja prispevkov za osebe, ki se upokojijo pri 70. letu starosti.

Upokojitvena starost je določena z zakonom in je naslednja:

- ✓ samozaposleni moški parapodrejeni delavci: 66 let in 3 mesec;
- ✓ samozaposlene ženske in parapodrejene delavke: 63 let in 9 mesecev.

Upokojitvena starost postopoma narašča od 2012., glede na dvigovanje povprečne življenjske dobe. Od 1.1.2012 se sheme za preloženo upokojitev ne izvajajo več.

Višina starostne pokojnine je po 20 letih zavarovalne dobe 2% za vsako leto plačeva-

nja prispevkov (največ 40 let), pomnoženo z referenčno plačo.

Zgodnja upokožitev. Leta 2012 je bila starostna pokojnina zamenjana s pokojnino za zgodnjo upokožitev. Kadar se nadomestilo za starost podeljuje pred dopolnjenim 63 letom in 3 meseci starosti, oseba pa ima 42 let in 5 mesecev zavarovalna doba za moške in 41 let in 5 mesecev za ženske, se višina nadomestila ves čas zmanjšuje, s čimer se zmanjšuje tudi želja po zgodnji upokožitvi. Za 1% se zmanjša nadomestilo, kadar se želi upravičenec upokožiti 2 leti pred dopolnjenim 63 letom in 3 meseci starosti. Za 2% se zmanjša nadomestilo, kadar se želi upravičenec upokožiti 2 leti pred dopolnjenim 63 letom in 3 meseci starosti.

Pogoji za zgodnjo upokožitev se od 1.1.2012 postopoma povečujejo glede na zviševanje povprečne starosti prebivalstva. Leta 2013 se je zavarovalna doba podaljšala na:

- ✓ 42 let in 5 mesecev zavarovalne dobe za moške;
- ✓ 41 let in 5 mesecev zavarovalne dobe za ženske.

Dedne pokojnine. Vdova (vdovec) prejema 60% invalidske ali starostne pokojnine zavarovanca ali upokoženca, če se je zavarovanec spet poročil, ali nadomestilo s fiksnim zneskom do 2 let po dodelitvi pokojnine, če se je vdova (vdovec) ponovno poročila. Sirote prejema pokojnine do 18. leta starosti, do 21., če študirajo, do 26., če študirajo na univerzi, oz. celo življenje, če so invalidi.

Poškodbe na delu in poklicne bolezni. Nadomestila se izplačujejo skladno s posebnimi zahtevanimi pogoji, določenimi v posebni shemi, in skladno s stopnji nezmožnosti za delo, ki jo določijo pristojni medicinski organi.

Družinske pomoči. Mesečna družinska pomoč po posebni shemi znaša 10, 21 evrov (za upokoženca) in 8, 18 evrov (za kmetijske proizvajalce) na vsakega družinskega člana, ki je odvisen od zavarovanca in/ali upokoženca. Te pomoči se lahko prejema do 18. leta starosti. Če je odvisna oseba (otrok) študent, prejema pomoč do 21. leta starosti, če študira na univerzi pa do 26. leta.

Brezposelnost. V Italiji ne obstaja posebna zavarovalna shema za brezposelnost, ki bi vključevala kmetijske proizvajalce.

Financiranje. Kmetje plačujejo odstotek, izračunan na osnovi 4 vrednosti, ki se giblje glede na velikost obdelovalnega zemljišča, starost, število delovnih dni in referenčni dohodek (t.i. splošno sprejeti oz. dogovorjeni dohodek). Razen tega plačujejo tudi prispevke za tveganja poškodb na delu in poklicnih bolezni, ki se prav tako izračunava na osnovi števila delovnih dni in referenčnega dohodka, ki za leto 2012 znaša 14 681,10 evrov.

Nižji zavarovalni prispevek velja za kmete (lastnike kmetij), čigar zemljišča so manj produktivni, ker se nahajajo na gorskih območjih ali na težko obdelovalnih območjih.

Dodatni davek 0,61 evrov na delovni dan se zaračunava za plačevanje v pokojninski sklad.

Za tveganje porodniškega dopusta se plačuje 7,49 evrov prispevka letno.

Družinske pomoči se v celoti financirane iz davkov.

V Italiji je sistem dvostranskega sodelovanja dobro razvit in izboljšuje in širi socialno varnost zaposlenih v kmetijstvu. Italijanske izkupnje je potrebno preučiti in

prenesti v druge države, kjer takega sodelovanja ni ali je slabo razvito.

Sistem dvostranskega sodelovanja je uzakonjen v kolektivni pogodbo, ki je nastala po pogajanjih s socialnimi partnerji.

Pogajanja potekajo na 2 nivojih: državnem in regionalnem, pri čemer vsak ustreza določenemu subjektu z različnimi dvostranskimi zaščitnimi klavzulami.

Na državnem nivoju je ta subjekt EBAN (Nacionalni kmetijski dvostranski organ), ki pokriva področja:

- ✓ državne, regionalne in lokalne centre;
- ✓ Agriform in izobraževanje;
- ✓ skupna Nacionalna komisija za razvoj možnosti;
- ✓ državni in regionalni skupni odbori za varnost in zdravje na delovnem mestu.

EBAN opravlja tudi druge naloge:

- ✓ preko zdravstvenega sklada zagotavlja dodatne zdravstvene storitve pomoči, ki jo nudi Nacionalni zdravstveni urad kmetov in od njih odvisnih oseb;
- ✓ organizira in upravlja dejavnosti in/ali dvostranske storitve socialne podpore in pomoči dohodkov;
- ✓ spodbuja in koordinira ustanovitev dvostranskih in regionalnih institucij, ki izplačujejo nadomestila in storitve zaposlenim;
- ✓ spodbuja in pomaga za pridobitev zaposlitev s polnim delovnim časom preko iniciativ, namenjenih identificiranju izobraževalnih potreb in izvajanju dejavnosti, ki jih je določil Agriform;
- ✓ opravlja dejavnosti, ki jih določi Skupni odbor za nacionalno zdravje in varnost na delovnem mestu;
- ✓ izvaja stalne diskusije o vprašanjih razvoja, zaposljivosti in konkurenčnosti.

Delodajalci plačujejo prispevek, da zagotovijo zagotavljanje in izplačevanje nadomestil s strani dvostranskih organov. Prispevki znašajo:

- 0,30% obdavčenega dohodka za socialno zavarovanje stalno zaposlenih;
- 0,60% obdavčenega dohodka za socialno zavarovanje začasno zaposlenih.

Strani določajo višino prispevka, ki mora iti za financiranje določenih dejavnosti, naštetih zgoraj.

Regionalne (lokalne) delovne pogodbe določijo dvostranske dolžnosti na lokalni ravni, kjer obstajajo dvostranske regionalne kmetijske agencije, ki izplačujejo dodatna sredstva za zdravljenje bolezni in poškodbe na delu.

Lokalna oblast lahko določi tudi:

- ✓ organiziranje in upravljanje dejavnosti in/ali storitev, ki so predmet dvostranske socialne podpore in pomoči dohodkom, določenimi z lokalnimi pogodbami za delo;
- ✓ opravlja druge dolžnosti, za katere strani menijo, da so primerne za izboljšanje delovnih odnosov in podporo pogajanj.

Višino prispevkov določa kolektivna pogodba na lokalnem nivoju, prispevki pa so namenjeni samofinanciranju lokalnih organov.

3. IZ SKLEPOV: OD SPLOŠNEGA K PRIPOROČILOM

Obstoj posameznih posebnih shem za kmetijske proizvajalce ne izključuje možnosti njihovega sodelovanja v skupnem socialnozavarovalnem sistemu za določena nadomestila.

Pri analizi socialnozavarovalnih sistemov v 9 državah, vključenih v projekt, natančno preučeni analitični študiji, pripravljene v okviru tega projekta, in opravljenem pregledu **do-datnih socialnozavarovalnih shem** moramo potegniti pomembne sklepe, ki jih lahko predstavimo kot temo diskusij socialnih partnerjev in zainteresiranih strani pri iskanju učinkovitih rešitev glede na izzive v sistemih.

Širitev socialne varnosti kmetijskih proizvajalcev in zaposlenih v kmetijstvu je vprašanje, o katerem bo potrebno tudi v prihodnje veliko diskutirati.

Glavno vprašanje, ki ga je potrebno rešiti, je, kako izgraditi sistem socialne varnosti od začetka ob upoštevanju dejstva, da je redna zaposlitev s polnim delovnim časom prej izjema kot pravilo, še posebej pri majhnih kmetijskih proizvajalcih, ki predstavljajo osnovni delež zaposlenih v sektorju.

Kategorije delavcev v kmetijstvu – različne strukture zaposlenih

Samozaposleni so osnovna skupina zaposlenih v kmetijstvu. To so lastniki kmetij in člani njihovih družin: kmetijski proizvajalci, podjetniki, pridelovalci tobaka... Gospodarska realizacija dela teh oseb se izraža v nadrezultatih njihove dejavnosti.

Zaposleni so osebe, ki na podlagi pogodb o delu, sklenjenih z delodajalcem, opravljajo delo po določenih pogojih, dogovorjenih med stranmi. Obvezni elementi pogodbe o delu so določeni z delovno zakonodajo države. Za razliko od samozaposlenih imajo zaposleni določeno delovno mesto, delovni čas in plačo.

Omeniti moramo, da se kmetijski proizvajalci (samozaposleni) bistveno razlikujejo tako od drugih samozaposlenih, kot tudi znotraj skupine kmetijskih proizvajalcev: mali kmetijski proizvajalci, veliki kmetijski proizvajalci, različna velikost in rodovitnost zemljišč, število živine, različni prihodki, realizirani s kmetijsko produkcijo.

Obvezna je diferenciacija zavarovalne osnove za prispevke, kar bo pripeljalo do izdelave različnih sistemov na različnih nivojih varnosti.

Zato je za socialno zavarovanje pomembno identificirati *skupino kmetijskih proizvajalcev*.

Določitev skupine kmetijskih proizvajalcev v osebnem obsegu skupnega (univerzalnega) socialnozavarovalnega sistema ter financiranje socialnega in zdravstvenega zavarovanja morata predvideti možnost, da so objekt socialnozavarovalne zakonodaje tudi kmetijski proizvajalci, ki se razen s kmetijsko dejavnostjo ukvarjajo tudi z drugim poklicem (kot zaposleni ali samozaposleni), osnovna dejavnost pa še zmeraj ostaja kmetijska (več kot 75 % dohodkov pridobijo iz kmetijske proizvodnje). Preučiti je potrebno regulacijo osebnega obsega, pri katerem se določene osebe ne more obravnavati kot kmetijskega proizvajalca za namene socialnozavarovalne zakonodaje, kadar ta oseba dela tudi kot zaposleni ali samozaposleni (Bolgarija, Makedonija). Na ta način in za to kategorijo ljudi (kakor tudi za druge skupine zavarovancev) se bo uporabljalo načelo, da se prispevki plačujejo na celoten dohodek iz poklicnih dejavnosti, ki jih oseba izvaja. Pri kmetijskih proizvajalcih se bodo na osnovi kombiniranega dohodka iz večih poklicnih dejavnosti zagotovili tudi višji zneski izplačanih denarnih nadomestil in pokojnin, kar bo vzpodbudilo osebe, da se zavarujejo za realne dohodke. S tehnične strani to ne bi smelo biti problematično, saj je potrebno upoštevati, da so to skupni (univezalni) socialnozavarovalni sistemi, pri katerih so zavarovane vse poklicne skupine.

V državah, ki so sodelovale v tem projektu, so **zaposleni** vključeni v kritje vseh socialnih tveganj: bolezni, invalidnost, brezposelnost, starost in smrt (ne glede na to, ali so zavarovani v skupni shemi socialnega zavarovanja ali v posebni shemi za zaposlene v kmetijstvu).

Toda sistem zahteva širitev in izpopolnitev registracije in poročanja o vseh zaposlenih v sektorju, vključno s sezonskimi delavci.

Natančneje bomo preučili skupino samozaposlenih, ki so najbolj ranljiva skupina v obsegu socialnega zavarovanja, kar je dokazala naša študija. Na tem področju je potrebno več jasnosti.

Socialno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev je organizirano na 2 načina:

kot skupni (univerzalni) sistem, ki vključuje vse skupine zaposlenih. Skupni zavarovalni sistem zagotavlja osnovni obseg socialnih tveganj, enako administrativno

strukturo in enotno finančno shemo. Pri samozaposlenih, kamor so vključeni tudi kmetijski proizvajalci, se obseg tveganj v državah, kjer so kmetje zavarovani v skupnem socialnozavarovalnem sistemu, precej razlikuje, kar je najbolj očitno pri **tveganju v primeru poškodb na delu in poklicnih boleznih**.

V **Bolgariji** samozaposleni niso vključeni v tveganje v primeru **poškodb na delu in poklicnih boleznih**, so pa zavarovani za primere boleznih in porodniškega (očetovskega) dopusta. Za primere poškodb na delu in poklicnih boleznih se lahko zavarujejo **prostovoljno**. Ta kategorija zaposlenih se tudi na **Češkem** in v **Romuniji** za to tveganje zavaruje po lastni izbiri.

Tudi pri zavarovanju za tveganje v primeru **brezposelnosti** je moč opaziti razlike. V **Bolgariji** so kmetijski proizvajalci izključeni iz zavarovanja za primer brezposelnosti, v **Romuniji** pa se kot del samozaposlenih lahko prostovoljno zavarujejo za primere brezposelnosti. V **Sloveniji** prav tako obstaja prostovoljno kritje tega tveganja za kmete, predvideno pa je tudi določeno začasno kritje za brezposelnost za kmetijske proizvajalce, ki zaradi slabega vremena izgubili pridelek. Na **Danskem** zavarovanje za primer brezposelnosti vključuje tudi to kategorijo oseb, kar je organizirano preko poklicnih organizacij.

Na **Češkem**, kjer ima veliko kmetov status uslužbencev in prejema svoje dohodke kot plačo, je zavarovalni sistem enoten za uslužbenca in samozaposlene. Kmetijski proizvajalci, ki so del samozaposlenih in nimajo statusa zaposlenih, so prav tako zavarovani za primer brezposelnosti kot del sistema za obvezno socialno zavarovanje, ki se financira iz prispevkov in izplačuje nadomestila, povezana z dohodki.

Če povzamemo prakso 9 držav, vključenih v projekt, o zavarovalnem tveganju **brezposelnosti**, lahko rečemo, da je najpomembnejše za uspešno izvajanje shem za primere brezposelnosti samozaposlenih **specifična konstrukcija, ki ustreza posebnostim skupine samozaposlenih**. Vsi pogoji morajo biti določeni glede na konkretno delovno situacijo vseh samozaposlenih in seveda tudi kmetijskih proizvajalcev.

V državah, kjer obstajajo posebne zavarovalne sheme za zaposlene v kmetijstvu, npr. **Nemčija**, so samo pri delodajalcih zaposlene osebe v tem sektorju vključene v tveganje za primer brezposelnosti. *Samozaposleni kmetijski proizvajalci niso vključeni v kritje tega tveganja.*

V **Italiji** so začasni sezonski delavci v kmetijstvu vključeni v socialnozavarovalni sistem za nadomestila za brezposelnost glede na število delovnih dni, vpisanih v uradne registre, ki jih vsako leto objavi Nacionalni socialnozavarovalni institut.

V **Franciji** je zavarovanje za primer brezposelnosti kmetijskih proizvajalcev lahko predmet dogovorov med socialnimi partnerji in ni vključeno kot zavarovalno tveganje pri MSA.

Shema za primer brezposelnosti za samozaposlene je možna v vseh državah, kjer trenutno še ni vključena v zavarovalno tveganje.

Kot je razvidno iz pregleda, opravljenega v 9 evropskih državah, kjer obstajajo posebne sheme socialnega zavarovanja za samozaposlene ali za kmetijske proizvajalce (čeprav v nekaterih državah te sheme vključujejo tudi zaposlene v kmetijstvu), obstaja veliko skupnih značilnosti, ki se nanašajo na kritje socialnih tveganj: bolezni in porodniški dopust, poškodbe na delu in poklicne bolezni, starost, smrt, družinske pomoči, zdravstveno zavarovanje... Toda praksa kaže, da je potrebno na tem področju še marsikaj narediti in to se nanaša predvsem na **zavarovanje za primer brezposelnosti in socialnih pravic sezonskih delavcev**.

Posebnost zaposlenih v kmetijstvu je tudi višji delež sezonskih delavcev, pri katerih zavarovanje za tveganje za primer brezposelnosti ni primerno urejeno v socialni zakonodaji. Zaskrbljujoča je tendenca naraščanja števila zaposlenih za določen čas, ki jo je mogoče opaziti v vseh evropskih državah in je pravzaprav oblika izigravnja zakonov, pogoj za socialni damping, visoka tveganja za brezposelnost in pomanjkanje varnosti. Prav tako je treba upoštevati težje delovne pogoje in bolj omejene možnosti nabiranja dovolj zavarovalne dobe za upokojitev, ko gre za kmetijske proizvajalce, še posebej pa za proizvajalce tobaka in druge skupine kmetijskih proizvajalcev. Skupna socialnozavarovalna zakonodaja bi lahko tam, kjer ne obstajajo posebne sheme zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, predvideli **bolj fleksibilne pogoje** za izplačevanja nadomestil za določena socialna tveganja in **bolj pravičen način financiranja**, ki mora ustrezati realnim potrebam ljudi, ki opravljajo to dejavnost. **Financiranje posameznih zavarovalnih tveganj** mora biti usklajeno s posebnostmi kmetijske dejavnosti, predvideti je treba tudi različne zavarovalne prage in olajšanje zahtevanih pogojev za samozaposlene kmetijske proizvajalce.

Socialnozavarovalni sistemi si morajo prizadevati za zagotavljanje ustreznega vključevanja vseh poklicnih skupin, hkrati pa morajo ustrezati posebnim delovnim pogojem kmetijskih proizvajalcev.

Struktura socialnozavarovalnega sistema, v katero so vključeni kmetijski proizvajalci kot zavarovanci, mora predvidevati samo posebna pravila za kmetijske proizvajalce, usklajena z njihovimi posebnimi delovnimi pogoji. Hkrati morajo biti osnovne določbe socialnega zavarovanja, tako glede na financiranje kot tudi glede nadomestil in pokojnin, enake za vse skupine delavcev, ne glede na to, ali so samozaposleni, zaposleni, svobodni poklici, registrirani kmetijski proizvajalci... Izvajanje osnovnih določb ne izključuje možnosti priprave posebnih določb, ki bi upoštevale specifične okoliščine dela določene skupine (določbe, kakršne so predvidene za kategorije zaposlenih) zaradi različnih delovnih pogojev v primerjavi z ostalimi poklicnimi skupinami zavarovancev. Socialnozavarovalni sistemi si morajo prizadevati za zagotovitev ustreznega vključevanja vseh poklicnih skupin, hkrati pa morajo ustrezati posebnim delovnim pogojem kmetijskih proizvajalcev. To pomeni, da bi bila tudi ta kategorija ljudi dolgoročno vključena za ta tveganja, iz katerih je trenutno izklju-

čena (v Bolgariji za tveganje za primer poškodb na delu in poklicnih boleznih).

Strukturno sodelovanje ključnih partnerjev se na najboljši način odraža v parametrih in zavarovalnih pravicah kmetijskih proizvajalcev.

Administracija. Za socialno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ni nujno ustanoviti posehne sheme, ki bi vključevala to skupino ljudi. Skupni (univerzalni) socialnozavarovalni sistemi, ki vključujejo vse skupine zaposlenih (ali celo vse prebivalce, kot na Danskem), so lahko primerni in pravični tudi za kmetijske proizvajalce. Najpomembnejše osnovno načelo zavarovalne zakonodaje je izvajanje enakopravnosti tudi za skupino (ali celo za podskupine) kmetijskih proizvajalcev, zaradi česar je potrebna administracija ali koordinacija z drugimi prostojnimi upravami, ki se ukvarjajo s specifičnimi problemi teh oseb. V idelanem primeru bi bilo lahko tako strukturno sodelovanje glavnih socialni partnerjev z administracijo razvito v smeri, v kateri bi se prihodnje spremembe v kmetijstvu odrazile na najboljši način v parametrih in zavarovalnih pravicah kmetijskih proizvajalcev.

Primernost zneska pokojnine kmetijskih proizvajalcev.

BVažno vprašanje, ki stoji pred vsemi novimi državami v projektu in ki zahteva takojšnjo rešitev, je vprašanje višine **zneska pokojnin kmetijskih proizvajalcev**. Velik del teh oseb prejema minimalno pokojnino, ki je višja od dejanskega zneska njihovih pokojnin, izračunanih na osnovi dohodkov, za katere se kmetijski proizvajalci zavarujejo in prispevajo v pokojninski sistem. Izboljševanje pobiranja prispevkov, uvajanje diferenciranih osnov dohodkov (tam, kjer to še ne obstaja, npr. v Bolgariji) in uporaba tehnik, s katerimi bi bolj učinkovito nadzorovali in izračunavali zneske realiziranih dohodkov kmetijskih proizvajalcev, bi bili lahko del ukrepov, ki bi pripeljali do dviga prihodkov v sistemu in do bolj pravične razporeditve javnih sredstev.

Potrebno je nadaljevati s politiko za uvajanje daljše delovne dobe (za pridobitev polne pokojnine). Toda istočasno velik del kmetijskih proizvajalcev, zaradi sezonskosti dela, negotovosti dohodkov in drugih faktorjev, zanjilnih za kmetijstvo, ne more zbrati dovolj potrebne zavarovalne dobe za upokojitve. Zato bi morala biti možnost zgodnje upokojitve z zmanjšano pokojnino za to kategorijo oseb predvidena v zakonodaji, saj se to lahko izkaže za bolj učinkovito, kot da bi te osebe prejemale druge vrste socialnih nadomestil (nadomestila ali pokojnine za invalidnost, brezposelnost, socialne pomoči).

Tudi kmetijski proizvajalci morajo imeti pravico do nadomestil za začasno delovno nezmožnost (zlasti zaradi poškodbe na delu in poklicne bolezni) in za brezposelnost.

Pri **nadomestilih za začasno delovno nezmožnost (zlasti zaradi poškodbe na delu in poklicne bolezni) in za brezposelnost** je potrebno uvesti enake določbe tako za kmetijske proizvajalce kot za druge zaposlene. Čeprav je zaenkrat primeren razvoj shem za poškodbe na delu in poklicne bolezni ter brezposelnost (tam, kjer niso vključeni v skupni socialnozavarovalni sistem) zelo ambiciozna politika za kmetijske proizvajalce zaradi težke ekonomske situacije, menimo, da bi se moral ta predlog upoštevati, ko se stanje stabilizira.

Uvedba nova pravna direktiva, ki bi omogočila začasno preložitve plačila prispevkov za pokojnino z zahtevo za preložitve plačil dolgovov v primerih neugodnih pogojev ali krize na trgu.

Potrebno je uvesti **primerne politike za kmetijske proizvajalce v težkem položaju zaradi neugodnih klimatskih pogojev ali krize trga**, ki lahko predstavljajočasne pomoči (tukaj sta 2 možnosti: ali pri sistemu socialnega zavarovanja ali pri sistemu socialnih pomoči). To pomeni uvedbo nove pravne direktive, ki bi omogočila začasno preložitve plačila prispevkov za pokojnino z zahtevo za preložitve plačil dolgovov brez izgube pravic.

Ce obstajajo zveze kmetijskih proizvajalcev, lahko igrajo pomembno vlogo v uradni registraciji dejavnosti kmetijskih proizvajalcev in eventualno tudi pri administrativnih nalogah, povezanih s koordinacijo zavarovalnih sistemov.

Nikakor pa ne moremo preskočiti najpomembnejšega aspekta: **do kakšne stopnje bi lahko obstoječe zveze kmetijskih proizvajalcev odigrale vlogo v uradni registraciji dejavnosti kmetijskih proizvajalcev in eventualno tudi pri administrativnih nalogah, povezanih s koordinacijo zavarovalnih sistemov.**

V upravnih organih teh shem in v splošnem sistemu za vse samozaposlene je skupina zainteresiranih samozaposlenih ponavadi dobro zastopana. Tam, kjer ne obstaja posebno

zastopanje samozaposlenih, ponavadi ščitijo interese kmetijskih proizvajalcev delodajalci iz tega sektorja in ustrezne sindikalne strukture (kjer obstajajo). Tu je mogoče iskati prostor za dialog in intervencije za optimiziranje sistema, pri čemer je potrebno poiskati sinergije in korelacije s splošno kmetijsko politiko in Evropskim skladom za razvoj podeželja.

To potrjuje pomembnost socialnega dialoga in gospodarskih odnosov, ki predstavljata instrumente za iskanje rešitev za izboljšanje varnosti in socialne zaščite zaposlenih v sektorju. Te primere dobrih praks, ki obstajajo v starih državah-članicah, je potrebno spodbujati, preučiti in popularizirati skladno s specifičnimi nacionalnimi značilnostmi novih držav-članic.

Iz svojega dela v okviru projekta za nacionalne akcijske načrte lahko pridemo do naslednjih sklepov, usmerjenih na identificirane probleme:

Problemi / Izzivi	Cilji ⇒Ukrepi in metode	Priporočila
1. Demografski izzivi in strukturne spremembe v sektorju ✓ upokojitvena starost in pogoji dela so težki in neprimerni ✓ stalnost med generacijami ✓ sprememba delovnih mest/posla	Sektor mora postati privlačen za stabilne dejavnosti/posle z dostojnimi delovnimi mesti s pomočjo investicij v izobraževanje in poklicno usposabljanje zaposlenih, v varne in zdrave delovne pogoje, nova in perspektivna delovna mesta, vključno z zelenimi, ekološkimi delovnimi mesti, v programe za zaposlovanje, ki vzpodbujajo uvajanje v kmetijstvo pod nadzorom izkušenih starejših zaposlenih, ki imajo možnost dostojne prekinitve svojega dela.	Socialni partnerji in socialni dialog na državnem nivoju morata pozorno spremljati in sodelovati v pripravi načrtov in ukrepov, ki spodbujajo uvajanje mladih/novih zaposlenih v sektor pri dostojni prekinitvi dela starejših.
2. Nizki dohodki iz dela ⇒ majehn socialnozavarovalni obseg ⇒ nizke pokojnine in nadomestila ⇒ revščina ⇒ izguba delovne sile v sektorju ✓ nizki zneski dodatnih pokojnin, kjer obstajajo	Dvig plačil v sektorju s pomočjo uvajanja minimalnih delovnih stadardov in minimalnega dohodka z zakonom.	Vsako leto socialni partnerji preverijo gospodarske odnose in dohodke v sektorju in s pomočjo mehanizmov kolektivne pogodbe aktualizirajo dohodke in socialnozavarovalne pravice.

3. Problemi v sektorju: ✓ neprijavljena zaposlitev ✓ družinski člani kmetov in pomočniki ✓ sezonski delavci (z različnim statusom) ✓ pomanjkanje pravic pri tveganju brezposelnosti, poškodb na delu in poklicnih bolezni ✓ pomanjkanje informacij o delovnih in zavarovalnih pravicah ✓ Kmete je potrebno razdeliti glede na dohodke iz dejavnosti	Potrebno je zagotoviti maksimalno preglednost in zakonitost trga dela s pomočjo zakonodajnih sprememb ter javnega iskanja in ponujanja delovne sile.	Socialni partnerji imajo dostop do aktualnih informacij o številu v sektorju zaposlenih kmetov/delodajalcev, o številu zaposlenih s pogodbo o delu, številu sezonskih delavcev. Vzpostavitev enotnega informacijskega sistema/registra, ki prenaša informacije med zavarovalnimi, davčnimi in delovnimi institucijami.
4. Sodelovanje med ključnimi akterji: socialnimi partnerji in državo/institucijami je nezadostno samo na sektorskem nivoju.	Potrebno je doseči visoko stopnjo sodelovanja s pomočjo tristranskih pogajanj in posvetovanj o socialnozavarovalnih sistemih in skupnih izobraževanjih. Informacijske kampanije in izobraževalni ukrepi za pravice zaposlenih, še posebej v tem sektorju. Množične informacijske kampanije o varnih pogojih dela in preprečevanjem tveganj.	Vključevanje predstavnikov sindikatov in delodajalcev v vse organe, ki pripravljajo politike na področju trga dela in socialne varnosti zaposlenih v sektorju, toda ne le na državnem nivoju. Tesnejša koordinacija z lokalnimi institucijami in državnimi strukturami.

Za konec bomo še enkrat poudarili naše sklepe, povezane z možnostmi za delovanje sindikatov in delodajalcev na področju socialnega dialoga, ki ga je potrebno obravnavati na 2 nivojih: državnem in evropskem.

Usklajena socialna politika mora biti del dnevnega reda ključnih akterjev

V obdobju ekonomske krize, ko politiki in ekonomisti zahtevajo postopno odstranitev socialnih držav, uvajajo politike omejevanja in ukrepe za uničenje socialne odgovornosti, je potreba po močni evropski socialni politiki zmeraj večja. Te politiki niso uspele pripeljati Evropo iz krize, nasprotno – povzročile so zastoj rasti evropskega gospodarstva. Vse to je poglobilo razlike in neenakosti med različnimi regiony v Evropi, celo znotraj samih držav, in zaustavilo proces iskanja možnosti za doseg ciljev socialnega izenačevanja in integracije. Trenutno še zmeraj ne obstajajo jasni socialnopolitični koncepti, ki bi jih predlagali sindikati in drugi politični partnerji za izboljšanje socialnega položaja kategorij oseb, ki jih je kriza prizadela.

Socialni partnerji morajo tudi vnaprej spremljati in analizirati stanje posameznih socialnozavarovalnih sistemov.

Ob svojem dolgotrajnem delu v tem projektu in v drugih, ki se ukvarjajo s socialno varnostjo (projekt Koordinacija socialnega zavarovanja), se jasno vidi, da v Evropi narašča potreba po informacijah o posameznih socialnozavarovalnih sistemih. Čeprav baza podatkov Missoka pri Evropskem parlamentu vsebuje specializiran portal z veliko informacijskega gradiva o posameznih zavarovalnih sistemih, smo opazili, da državljani težko razumejo te informacije, različnost dejavnosti in zaposlitev v kmetijskem sektorju pa pušča odprta številna vprašanja, kot naprimer:

- ✓ Kaj krije splošno zavarovanje v različnih državah?
- ✓ Kakšne možnosti ima socialno zavarovanje v boju z revščino na podeželju?
- ✓ Preglednost/zakonitost delovnih odnosov pri zaposlovanju v kmetijstvu in prenos zabranih socialnozavarovalnih pravic za sezonske delavce iz ene evropske države v drugo (preko obrazca A1).
- ✓ Katere konkretne predloge lahko podajo socialni partnerji za izboljšanje socialne varnosti kmetijskih proizvajalcev in za dvig primernosti nadomestil in pokojnin zanje?

Potrebno je ustvarjati in vzpodbujati pregledno in dobro informirano okolje.

Socialni partnerji lahko podajo naslednje konkretne predloge:

- ✓ usklajenost socialnih pravic pri različnem položaju zavarovancev (npr. hkratna zaposlitev z delovno pogodbo in kot samozaposleni) in izmenjava podatkov in informacij med posameznimi nosilci socialnih zavarovanj. Te informacije je potrebno izboljšati in razširiti.
- ✓ Z vstopom na trg dela morajo biti vsi državljani Evropske unije ustrezno informirani o njihovih bodočih pokojninskih pravicah in o najpomembnejših vprašanjih o socialni varnosti, npr. možna upokojitvena starost, napovedana pokojnina, pravice do denarnih nadomestil...
- ✓ Pokojninski prispevki naj se ne plačujejo naenkrat, ampak glede na individualno stanje.

Potreba po jasno določenih ciljih sindikalne socialne politike na evropskem nivoju.

Kot je pokazal zgodovinski pregled, cilji bolj usklajene evropske socialne politike, celo med sindikati, niso vedno jasni in oblikovani s soglasjem. Zaradi takega stanja je potrebno na področju socialne politike voditi intenzivne diskusije in doseči soglasje glede osnovnih smernic – skupno soglasje med nacionalnimi socialnimi partnerji, sektorskimi organizacijami in konfederacijami.

Seznam dopušča možnosti za nadaljevanje diskusij in predlaga nekatere rešitve.

Osnovni mehanizem za doseganje sporazumov in sklepov o aktualnih vprašanjih socialne politike je stalen, neprekinjen, aktiven socialni dialog.

PRILOGE

Akcijski načrti, ki so jih pripravili partnerji

Koristne metodološke razlage

Priloženi akcijski načrti so sad skupinskega dela in diskusij sodelujočih na 3 regionalnih delovnih srečanjih. Sodelujoči (sindikalisti, delodajalci, predstavniki institucij, strokovnjaki), ki se ukvarjajo s področjem socialne varnosti in socialnega dialoga, so preučili in uporabili predstavljene informacije, izkušnje in ideje s stališča svojih nacionalnih kontekstov ter zbrali in predebatirali izvedljive ideje v procesu socialnega dialoga. O rezultatih dela v skupinah, ki so pomemben prispevek k diskusijam o širitvi socialne varnosti zaposlenih v sektorju, smo diskutirali z drugimi partnerji in strokovnjaki med projektnim ciklom.

Akcijski načrt usklajenih ukrepov socialnih partnerjev v kmetijstvu v Bolgariji

Identificirani problemi/ Omejitve	Zastavljeni cilji	Kako....? Dejanja/ Rešitve	Opombe*
Glede PRAVIC IN ZAVAROVALNIH PRISPEVKOV			
1. Pomanjkanje diferenciacije kmetijskih proizvajalcev glede na dohodke, ki jih realizirajo iz kmetijske dejavnosti	Pripraviti aktualni register kmetijskih proizvajalcev, ki mora vsebovati informacije o dejavnosti proizvajalca: zemljišče, živali, kmetijske produkcija, realiziran dohodek in število oseb, vključenih v dejavnost kmetijskega proizvajalca.	Skupni predlog socialnih partnerjev Ministrstvu za kmetijstvo in prehrano – utemeljeno mnenje.	Register mora biti usklajen s sistemi NZI in NAP. Financiranje: SKP (SEP + I. in II. steber)

2. Nizek odstotek zavarovanih kmetijskih proizvajalcev v sektorju – 11,1%	Širitev vključevanja kmetijskih proizvajalcev v zavarovanje preko ustvarjanja bolj fleksibilnih pogojev za plačevanje zavarovalnih prispevkov (pri pokojninskem zavarovanju) in diferenciranja minimalnih zavarovalnih dohodkov za plačevanje prispevkov. Izvajanje pristopa diferenciacije minimalnih zavarovalnih dohodkov, kakršnega poznajo samozaposelni, tudi za kmetijske proizvajalce na osnovi realiziranega letnega dohodka iz kmetijske dejavnosti.	V Zakoniku za socialno zavarovanje je potrebno predvideti možnost plačevanje prispevkov v pokojninski sklad do 31. 3. 2015 in uvesti minimalni zavarovalni dohodek za kmetijske proizvajalce glede na realiziran in prijavljen letni dohodek.	Opombe, namenjene izvršni in zakonodajni oblasti.
Glede NADOMESTIL			
1. Zakonodajno tveganja brezposelnosti, poškodb na delu in poklicnih bolezni pri kmetijskih proizvajalcih niso urejena.	Dopolnitev določb Zakonika o socialnem zavarovanju in vključitev tveganj brezposelnosti, poškodb na delu in poklicnih bolezni ob upoštevanju posebnosti sektorja.	Utemeljen predlog sprememb v Zakoniku o socialnem zavarovanju.	Opombe, namenjene izvršni in zakonodajni oblasti.
2. Možnost zgodnje upokojitve kmetijskih proizvajalcev z zmanjšano pokojnino ne obstaja.	V Zakoniku o socialnem zavarovanju je potrebno omogočiti zgodnjo upokojitev oseb, ki jim do polne upokojitvene dobe manjka nekaj let (zaradi sprememb v sektorju v času prehoda).	Utemeljen predlog sprememb v Zakoniku o socialnem zavarovanju.	Opombe, namenjene izvršni in zakonodajni oblasti.

<p>3. Glede sezonskega dela v sektorju primanjkuje ustrezno varstvo v primeru brezposelnosti sezonskih delavcev.</p>	<p>Dopolnitev delovne in zavarovalne zakonodaje (Zakonika o delu in Zakonika o socialnem zavarovanju), določitev sezonske zaposlitve in kriterijev za vključitev med zavarovalna tveganja. Določitev olajšanih pogojev za pridobitev pravice do nadomestila za brezposelnost pri sezonskih delavcih in krajšega roka za izplačevanje nadomestil.</p>	<p>Utemeljen predlog sprememb v Zakoniku o delu in Zakoniku o socialnem zavarovanju.</p>	<p>Opombe, namenjene izvršni in zakonodajni oblasti.</p>
<p>4. Ne obstaja direktiva, s katero bi se nadomestila izguba dohodka zaradi neugodnih klimatskih okoliščin ali naravnih nesreč (podobno kot sklad za zagotavljanje terjatev delavcev pri stečaju).</p>	<p>Priprava posebne direktive o zagotavljanju dohodkov kmetijskih proizvajalcev, ki dobivajo dohodek samo iz te dejavnosti, v primerih, ko ne morejo proizvesti in realizirati kmetijske produkcije zaradi neugodnih klimatskih okoliščin ali naravnih nesreč. Kmetijski proizvajalci bi sodelovali s plačevanjem prispevkov na osnovi realiziranega letnega dohodka.</p>	<p>Utemeljen predlog za ustanovitev garancijskega sklada, iz katerega bi se izplačevala nadomestila in zavarovalni prispevki za majhne kmetijske proizvajalce na osnovi registra.</p>	<p>Opombe, namenjene izvršni in zakonodajni oblasti.</p>

<p>Horizontalna dejanja</p>	<p>Informacijska kampanija o socialnozavarovalnih pravicah zaposlenih v kmetijstvu, še zlasti kmetijskih proizvajalcev – izmenjava informacij, javnost, pritisk na institucije in učinkovite rešitve: 1. sodelovanje preko socialnega dialoga na dvo- in tristranskem nivoju. 2. sklenitev sporazumov o partnerstvu in socialnih dogovorov. 3. promocija socialnih podjetij v sektorju. 4. organiziranje tristranskih konferenc o problemih socialnega zavarovanja v sodelovanju z Ministrstvom za finance, Ministrstvom za delo in socialno politiko, Nacionalnim zavarovalnim institutom, Nacionalno agencijo za prihodke... Naslovitev/Napotitev izvezitih skupnih dejanj na evropski nivo (EFFAT, ESKSD, Evropska komisija...).</p>
------------------------------------	--

(Pripravil: FNSZ)

Akcijski načrt usklajenih ukrepov socialnih partnerjev v kmetijstvu na Češkem

Identificirani problemi/ Omejitve	Zastavljeni cilji	Kako....? Dejanja/ Rešitve	Tveganja/ Pomanjklivosti	Roki	Opombe*
Pravica do socialnega zavarovanja in socialnih prispevkov					
<p>1. Pomanjkanje upravljanja posledic poškodb na delu, preventive, rehabilitacije</p>	<p>Priprava prehoda z zasebnih zavarovanj za poškodovance na javno storitev z gospodarskimi cilji, ki jo bo upravljal tristranski svet in kjer bo poudarek na preprečevanju in izogibanju nesreč. Poudarek je tudi na rehabilitaciji in pospeševanju integraciji ljudi z okvarami na delo.</p>	<p>Skupni načrt socialnih partnerjev za Ministrstvo za delo in socialne zadeve.</p>		<p>do 1. 1. 2016</p>	

<p>2. Pomanjkanje zavarovanja za primer poškodb na delu za družinske članke, ki delajo na kmetiji.</p>	<p>Avtomatsko vključevanje v brezplačno zavarovanje za primere poškodb na delu za družinske članke, ki pomagajo pri kmetijski dejavnosti, vključno z otroki nad 10. letom starosti.</p>	<p>Skupni načrt socialnih partnerjev za Ministrstvo za delo in socialne zadeve.</p>	<p>Možnosti zlorab.</p>	<p>do 1. 1. 2016</p>	<p>V tem primeru se domneva, da delo na kmetiji ni stalna, ampak izredna pomoč. Pri otrocih, starejših kot 10 let, se pričakuje, da pomagajo pri delu na kmetiji za pridobitev delovnih navad in znanja zaradi dedovanja kmetiji, kar prav tako predstavlja izredno pomoč.</p>
<p>3. Pomanjkanje zavarovanja za primer poškodb na delu za osebe, ki pomagajo no kmetiji (»sosedska pomoč«).</p>	<p>Avtomatsko vključevanje v brezplačno zavarovanje za primere poškodb na delu za osebe, ki pomagajo pri sezonskem delu, t.i. sosedska pomoč</p>	<p>Skupni načrt socialnih partnerjev za Ministrstvo za delo in socialne zadeve.</p>	<p>Možnosti zlorab.</p>	<p>do 1. 1. 2016</p>	<p>V tem primeru se domneva, da delo na kmetiji ni stalna, ampak izredna pomoč. Prav tako se domneva, da lastnik kmetije/podjetja vsem zaposlenim plačuje prispevke, predvidene po zakonu.</p>
<p>Horizontalna dejanja</p>	<p>Informacijska kampanija o socialnozavarovalnih pravicah zaposlenih v kmetijstvu, še zlasti kmetijskih proizvajalcev – izmenjava informacij, javnost, pritisk na institucije in učinkovite rešitve: 1. informacijska kampanija za zaposlene v kmetijstvu o socialnozavarovalnem sistemu. 2. sodelovanje preko socialnega dialoga na tristranskem nivoju. 3. uporaba socialnega dialoga na dvostranskem nivoju za spodbujanje socialnih podjetij.</p>				

(Pripravi: OSZPV-ASO)

Akcijski načrt usklajenih ukrepov socialnih partnerjev v kmetijstvu v Nemčiji

Identificirani problemi/ Omejitve	Zastavljeni cilji	Kako...? Dejanja/ Rešitve	Tveganja/ Pomanjkljivosti	Roki
<p>Znesek dodatne pokojnine ni dovolj visok</p>	<p>Finančno izboljšanje dodatnega socialnega zavarovanja.</p>	<p>Izboljšanje kolektivne pogodbe.</p>	<p>Država zmanjšuje prispevke</p>	<p>2015</p>
<p>Diferenciacija zaposlenih in socialnih pravic delavcev in uslužbencev</p>	<p>Preveriti in analizirati delovne odnose v kmetijstvu.</p>	<p>Raziskave in analize.</p>	<p>Pomanjkanje financiranja</p>	<p>neprestano</p>
<p>Nizki/Nezadovoljivi dohodki</p>	<p>Dvigovanje dohodkov v kmetijstvu.</p>	<p>Določitev minimalnega osebnega dohodka z zakonom.</p>	<p>Politike</p>	<p>2014 / 2015</p>
<p>Demografske spremembe / izzivi</p>	<p>✓ večje število in bolj kvalitetna delovna mesta/zaposlitev ✓ več izobraževanja ✓ več zdravja in varnosti na delovnem mestu ✓ razvoj človeških virov in močnejše sodelovanje zaposlenih</p>	<p>Pobude, ki jih pripravlja IGBAU</p>	<p>Politika in delodajalci blokirajo pobude</p>	<p>julij 2014</p>

(Pripravi: IGBAU)

Akcijski načrt usklajenih ukrepov socialnih partnerjev v kmetijstvu v Italiji

Identificirani problemi/ Omejitve	Zastavljeni cilji	Kako....? Dejanja/ Rešitve	Tveganja/ Pomanjkljivosti	Opombe*
Nejasen trg dela.	Preglednost in zakonitost trga dela.	<ul style="list-style-type: none"> • povezava med iskanjem in ponudbo dela na trgu dela mora potekati pregledno, na javni način. • priprava jasni in primerne zakonodaje. 	<ul style="list-style-type: none"> • identifikiranje primernih posredovalnih organov. 	<p>Odobren je bil zakon o nezakonitem zaposlovanju. Potrebno je delovanje na evropskem nivoju.</p>
Upokojitvena starost za kmetijske proizvajalce je enako kot pri drugih kategorijah zaposlenih.	Nižja upokojitvena starost za kmetijske proizvajalce.	Priprava poročil; posvetovanja.	Ekonomske težave pri financiranju pokojninskih skladov.	Starost kmetijskih proizvajalcev je nižja, kar je potrebno upoštevati, ko gre za varnost zaposlenih v kmetijstvu.
Pravično plačevanje kmetijskih proizvajalcev.	Poenotenje osebnih dohodkov zaposlenih v kmetijstvu.			Prisotnost posrednikov za opravljanje dela v kmetijstvu.

(Pripravi: ALPAA)

Akcijski načrt usklajenih ukrepov socialnih partnerjev v kmetijstvu v Makedoniji

Identificirani problemi/ Omejitve	Zastavljeni cilji	Kako....? Dejanja/ Rešitve	Tveganja/ Pomanjkljivosti	Roki	Opombe*
Pomanjkljiva informiranost sezonskih delavcev o njihovih pravicah in možnostih izboljšanja socialne varnosti	Množično informiranje delavcev-migrantov o njihovih pravicah in možnostih izboljšanja socialne varnosti ter zbiranje njihovih izkušenj in mnenj o delovnih pogojih.	Organiziranje sestankov in izobraževanj.	Pomanjkanje sodelovanja sezonskih delavcev.	2014	
Pomanjkljiva komunikacija z institucijami o pravicah sezonskih delavcev.	Izboljšanje sodelovanje z institucijami.	Redni sestanki in druge oblike komuniciranja (elektronska pošta, telefon) z institucijami.	Pomanjkanje interesa in volje institucij za komunikacijo.	2014	Dejavnosti potekajo.
Pomanjkanje aktualnih uradnih podatkov o stanju in pogojih dela sezonskih delavcev.	Pridobivanje aktualnih uradnih podatkov o stanju in pogojih dela sezonskih delavcev s strani pristojnih institucij.	Podati uradno zahtevo pri pristojni instituciji za pridobitev uradnih informacij.	Pomanjkanje interesa in volje institucij za komunikacijo.	2014	Dejavnosti potekajo in že prinašajo rezultate.

Pomanjkanje sodelovanja in izmenjave mnenj in odločitev z Ministrstvom za delo in socialne zadeve, Makedonsko delodajalsko organizacijo, Agencijo za zaposlovanje in zavarovalnicami.	Učinkovito sodelovanja in izmenjave mnenj in odločitev z Ministrstvom za delo in socialne zadeve, Makedonsko delodajalsko organizacijo, Agencijo za zaposlovanje in zavarovalnicami.	Organiziranje okroglih miz skupaj z Ministrstvom za delo in socialne zadeve, Makedonsko delodajalsko organizacijo, Agencijo za zaposlovanje in zavarovalnicami za sprejemn konkretnih praktičnih rešitev.	Pomanjkanje interesa in volje institucij za komunikacijo.	2014	Dejavnosti potekajo, pričakujemo odgovor zainteresiranih strani o datumih srečanj.
--	--	---	---	------	--

(Pripravi: Agrosindikat)

Akcijski načrt usklajenih ukrepov socialnih partnerjev v kmetijstvu v Sloveniji

Identificirani problemi/ Omejitve	Zastavljeni cilji	Kako...? Dejanja/ Rešitve	Tveganja/ Pomanjkljivosti	Roki
Plačevanje prispevkov (kautično/neredno; neenakomerna porazdelitev odstotkov med delodajalci in zaposlenimi).	Primerna zakonodaja.	Pogajanja s socialnimi partnerji (delodajalci in vlado).	Pomanjkanje zanimanja delodajalcev in politike.	4 leta (do konca mandata vlade)
Staranje prebivalstva Delovni pogoji (niso usklajeni s starejšimi zaposlenimi)	Primerna zakonodaja.	Pogajanja s socialnimi partnerji (delodajalci in vlado).	Pomanjkanje zanimanja delodajalcev in politike.	4 leta (do konca mandata vlade)
Neprijavljeno delo Sezonsko delo (pogoji niso enaki kot pri zaposlenih s pogodbo o delu)	Primerna zakonodaja in določbe/pogoji kolektivne pogodbe.	Pogajanja s socialnimi partnerji (delodajalci in vlado).	Pomanjkanje zanimanja delodajalcev in politike.	4 leta (do konca mandata vlade)

(Pripravi: KZI)

Viri:

1. National Reports of the Countries included in the Comparative Analyses, 2014, published on the website: www.fnsz.bg
2. MISSOC – Social protection of the self-employed, January,2013
3. Social Security for farmers in EU, 2010 “ENAPS – A Social platform for EU rural population”, 2010, 2014
4. Farmers’ social protection in Serbia, Albania and Macedonia set off against European best practices, 2007
5. Farmers poverty and social exclusion in the European Union, International Social Security Organization, 2013
6. International Social Security Association – Analysis on Social Security in different countries, 2012, 2013
7. Pensions at a Glance, 2013
8. Germany – Social Code Book VI
9. Fattman, Rainer, Für ein soziales Europa, Der Agrar-, Lebensmittel und Tourismusbereich in der europäischen Gewerkschaftspolitik seit der Gründung der europäischen Wirtschaftsgemeinschaft, Munster 2013.p.44
10. Schmalz, Hellmut, Agrarpolitik ohne Scheuklappen, Köln, 1973, p.98.
11. http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/social_charter_de.htm
12. <http://de.wikipedia.org/wiki/Sozialprotokoll>
13. EFFAT, The European Sectoral Social Dialogue in Agriculture from a Trade Union prospective. Toward a 50-th anniversary, Brussels 2013. <http://www.agri-social-dialogue.eu/pdf/>

Notes

Ta dokument je bil izdelan z delom organizacij - partnerji:

Industriegewerkschaft
Bauen-Agrar-Umwelt

Ta brošura prinaša sintetizirane in analizirane informacije o socialno zavarovalnih sistemih s poudarkom na dobrih praksah na področju dodatnih/posebnih shem socialnega zavarovanja v kmetijstvu. Njen namen je vzpodbuditi socialne partnerje v sektorju k dialogu in proaktivnim dejanjem za reševanje problemov zaposlenih v kmetijstvu v času krize, strukturnih sprememb in finančne negotovosti ter angažiranje socialnih partnerjev v oblikovanju socialne realnosti.

Ta brošura je rezultat kolektivnega dela partnerjev in strokovnjakov ter dobro izhodišče za vodenje socialnega dialoga v sektorju in za diskusije o izboljšanju socialne varnosti zaposlenih v kmetijstvu.

Vsebina te publikacije je odgovornost njenih avtorjev in ne odraža stališča Evropske komisije, ki ne nosi nikakršne odgovornosti za uporabo pridobljenih informacij.

Ta project poteka s finančno podporo EU, Evropske komisije, Generalne direkcije za zaposlovanje, socialna vprašanja in integracijo.

www.kzi-sindikato.si

www.fnsz.org

